

DE# 1895

hnoeng

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

นายกริชชัย เจริญปรู : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัด นครราชสีมา
 อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. จิราพร แสงอรุณ

บทคัดย่อ

รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน จึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านด้านเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในอนาคต

การประเมินผล โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อทราบการบรรลุเป้าหมายของกองทุนว่า ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้นทฤษฎีรูปแบบ “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ในการประเมิน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2544 ณ ที่ทำการเลขที่ 2814 ซอยมิตรภาพ 20 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีคณะกรรมการรวม 11 ท่าน มีสมาชิก จำนวน 108 คนได้รับจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 ได้ปล่อยเงินกู้ยืมกองทุนให้กับสมาชิกจำนวน 40 สมาชิกผู้ขอกู้ได้นำเงินกู้ยืมไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัด โดยคณะกรรมการได้อนุมัติเงินกู้แบบโครงการ ระยะเวลากู้ยืม 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท/คน กฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ได้รับความเห็นชอบจากมติในที่ประชุมประชาคมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ถัดมติในที่ประชุมเป็นเอกฉันท์

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์นิเทศ และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร สาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ ดร. จิราพร แสงอรุณ)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร. พิศศักดิ์ สิริโยธิน)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน 7 พ.ค. 2545 พ.ศ. ....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัยข้อมูล อาทิเช่น

- อาจารย์ดร. จิราพร แสงอรุณ อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์ ดร. พิรัชต์ศิริ สิริโยธิน อาจารย์กรรมการสอบสารนิพนธ์
- นายธรรมดี โชคชัย ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลนคร นครราชสีมา
- นางประทีป บุญมาเจริญ ประธานกองทุน ฯ และประธานชุมชนเมืองสามแยกปึก
- คุณสมพิศ โล่ห์สุวรรณ และคณะพัฒนาการประจำกองสวัสดิการสังคม เทศบาลนคร นครราชสีมา
- คุณมัลลิกา สวัสดิ์พรไพบุลย์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 5 สาธารณสุขสวนพริกไทย
- ประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเขต 4 ทุก ๆ ท่าน
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสวนแยกปึก ทุก ๆ ท่าน
- ชาวบ้านและสมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก ทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความสะดวกในการอนุเคราะห์เอกสารและข้อมูลต่างๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี
- นายวนิช เจริญสูงเนิน นักศึกษากองทุนหมู่บ้านมะเกลือใหม่หมู่ที่ 2
- นักศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเกษตรสามัคคี 2 และนักศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตะคองเก่า

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบุคคลและบุคคลากรอีกหลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ ที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทำให้การจัดทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จด้วยดี

นายกริชชัย เจริญปรุ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภูมิภาพ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญรูปภาพ	ณ

บทที่ 1	บทนำ	
1.1	หลักการและเหตุผล	1
1.2	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
1.3	กรอบความคิดทฤษฎี	2
1.4	วิธีดำเนินการ	2
1.5	ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	2
1.6	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2	ปริทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1	นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ	4
2.2	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
2.3	แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6
2.4	การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	7
2.5	ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
2.6	การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน	13

	2.7	หลักการประเมินโครงการรูปแบบซีพีพีโมเดล(CIPP Model)	14
	2.8	การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	20
	2.9	หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	21
	2.10	บทความหรือข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านที่นำเสนอโดยสื่อมวลชน	24
บทที่	3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
	3.1	รูปแบบการประเมิน	26
	3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
	3.3	ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ	28
	3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	31
	3.5	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
	3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่	4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
	4.1	ผลการประเมินบริบทชุมชน	35
	4.1.1	บริบทระดับประเทศ	35
	4.1.2	บริบทระดับท้องถิ่น	40
	4.1.2.1	ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	40
	4.1.2.2	สภาพปัจจุบัน	40
	4.1.2.3	ภาพเศรษฐกิจของชุมชนเมืองสามแยกปึก	44
	4.1.2.4	ด้านวัฒนธรรม	45
	4.1.2.5	ข้อมูลด้านอื่น ๆ	46
	4.2	ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	47
	4.2.1	ผลการประเมินหน่วยระบบ A การบริหารจัดการกองทุนและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้	47

	4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยประเมินการดำเนินงาน กิจการของผู้กู้	51
	4.2.3 ผลการทดลองวิธีการใหม่	53
	4.2.4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	54
	4.3 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	54
บทที่ 5	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	
5.1	การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน	57
5.2	ปัจจัยด้านบวกและลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์	58
5.3	การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้	58
5.4	ผลกระทบในด้านลบ	58
5.5	ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม		60
ภาคผนวก		62
	ภาคผนวก หมายเลข ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี	63
	ภาคผนวก หมายเลข ข ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก	104
	ภาคผนวก หมายเลข ค แผนที่ชุมชนเมืองสามแยกปึก	114
	ภาคผนวก หมายเลข ง รูปภาพ	119

สารบัญแผนภูมิภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ความคิดพื้นฐานของการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	14
2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของ สตัฟเฟิลบีม	17
3. กระบวนการประเมิน โครงการรูปแบบชิพโมเดล	18
4. การดำเนินการของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	19
5. ระบบการทำงานของ โครงการกองทุนหมู่บ้าน	29

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงจำนวนคนจนในประเทศไทย	35
2. แสดงจำนวนประชากรโดยจำแนกแต่ละช่วงอายุ	41
3. แสดงรายชื่อคณะกรรมการชุมชน	43
4. แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	44
5. แสดงการจำแนกอาชีพแต่ละประเภทของชุมชน	44
6. แสดงจำนวนนักเรียนของโรงเรียนเทศบาล 5 ในชุมชน	46

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยมีจุดมุ่งหมาย 5 ประการ ดังนี้ คือ 1.) เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและเห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและในชุมชน 2.) เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม 3.) เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน 4.) เพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ 5.) เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละหนึ่งล้านบาท ชุมชนเมืองสามแยกปึกเป็นหนึ่งในจำนวนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกให้จัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รัฐบาลได้กำหนดให้มีการประเมินโครงการ เพื่อทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ผู้ประเมินในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการกองทุนหมู่บ้านของชุมชนเมือง จึงได้ประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามแยกปึก ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.2.1) เพื่อทราบว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 1.2.2) เพื่อทราบว่ามิมีปัจจัยในด้านบวกและปัจจัยในด้านลบใดบ้าง ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก
- 1.2.3) เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนเมืองสามแยกปึกหรือไม่

1.2.4) เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเมืองสามแยกปึก

1.2.5) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3 กรอบความคิดและทฤษฎี

ผู้ทำสารนิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้ประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกได้ ใช้ระบบการประเมิน “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) (จำเนียร สุขหมายและคณะ,2544) (ดูคำอธิบาย ตอนที่ 2.7 บทที่ 2)

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษากฎ ระเบียบ และการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

ขั้นที่ 3 ใช้กระบวนการ ซีพีพีโมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อ กำหนดตัวบ่งชี้และตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล ตามแบบ บร. 1 – บร. 11 โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม เอกสารบันทึก ภาพถ่าย และแผนที่ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากผลการศึกษาครั้งนี้จะ ได้รับประโยชน์ ดังนี้คือ

1.5.1) ได้ทราบว่า การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

1.5.2) ได้ทราบปัจจัยในด้านบวกและปัจจัยในด้านลบใดบ้าง ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

1.5.3) ได้ทราบว่า ได้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ใดบ้างขึ้นภายในชุมชนเมืองสามแยกปึก

1.5.4) ได้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเมืองสามแยกปึก

1.5.5) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.6.1) กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบไปด้วย เงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่น ๆ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23(2)-(8)
- 1.6.2) ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยก-ปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ
- 1.6.3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฯ หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนสามแยกปึก และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบข้อ 17 จำนวน 13 คน
- 1.6.4) ประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฯ หมายถึง กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเลือกจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ซึ่งได้แก่นางประทีป บุญมาเจริญ
- 1.6.5) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฯ หมายถึง ผู้อาศัยในชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฯ ให้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก
- 1.6.6) ผู้กู้ หมายถึง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ที่เสนอโครงการขอกู้เงิน ไปประกอบกิจกรรมทางอาชีพ และผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

บทที่ 2

ปรัทัศน์วาระรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้หลักวิชาการด้านเนื้อหาสาระ และหลักวิชาการด้านเทคนิคการประเมิน ที่จะนำมาใช้ในการประเมินในครั้งนี้มีความถูกต้องและเหมาะสม ผู้ประเมินได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องใน 10 ด้านดังนี้ คือ

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ตำบลบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก

2.1.2) ความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ คือ

- ก.) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ข.) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ค.) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- ง.) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพกองทุน

2.1.3) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้ คือ

- ก.) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- ข.) ส่งเสริมท้องถิ่นและชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- ค.) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

- ง.) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- จ.) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.

2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน 10 คน ให้มีที่ปรึกษา จำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนดวาระยังไม่มีการแต่งตั้งใหม่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

การพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นตำแหน่งเมื่อ

- ก.) ตาย
- ข.) ลาออก
- ค.) เป็นบุคคลล้มละลาย
- ง.) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- จ.) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ฉ.) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- ก.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- ข.) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ
- ค.) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- ง.) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- จ.) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- ฉ.) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มี การประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- ช.) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- ซ.) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- ฌ.) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- ฎ.) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- ฏ.) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.3 แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

- 2.3.1) จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
- 2.3.2) การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

2.3.3) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- ก.) เป็นผู้มิใช่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
- ข.) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- ค.) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วม ในกิจกรรมของชุมชน
- ง.) ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหาย ด้านการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- จ.) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ฉ.) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- ช.) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือ การลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นความผิดฐานบุกรุก
- ซ.) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือถูกไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะ ทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
- ฌ.) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- ฎ.) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 วรรค (3)

2.4 การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อม

ในด้าน ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1) ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- ก.) จำนวนประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ข.) จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ค.) อาชีพของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ง.) ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- จ.) รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ฉ.) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ช.) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ซ.) วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ฌ.) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุน
- ฎ.) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ฏ.) รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ถ.) ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ฐ.) วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ
- ฑ.) ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ฒ.) จำนวนสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองปัจจุบัน
- ณ.) จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน ในรูปของการถือหุ้น/การออม/ค่าธรรมเนียม/เงินบริจาค
- ด.) การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคาร
- ด.) หมู่บ้าน มีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนากับหมู่บ้าน ชุมชน หรือเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้าน
- ด.) แนวคิดและวิธีการ ในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและมีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

- ท.) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการอนุมัติการกู้ยืมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ธ.) วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้
- น.) วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งคืน เงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา
- บ.) แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
- ป.) ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

2.5.1) ที่ตั้ง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 2812-2814 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

2.5.2) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

- ก.) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- ข.) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการรับฝากเงินสัจจะ
- ค.) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- ง.) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชน
- จ.) เพื่อนำดอกผลมาจัดทำสวัสดิการแก่สมาชิก

2.5.3) แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้ คือ

- ก.) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ข.) เงินกู้ยืม
- ค.) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- ง.) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- จ.) เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

ฉ.) เงินสำรองสะสมจากการจัดสรรกำไรสุทธิ

ช.) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุน ได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

2.5.4) คุณสมบัติของสมาชิก สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ

ก.) มีทะเบียนบ้านและพักอาศัยอยู่ชุมชนเมืองสามแยกปึก ติดต่อกัน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 60 วันขึ้นไป

ข.) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ และมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก่อนวันยื่นใบสมัคร

ค.) เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน มีความอดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

ง.) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

จ.) มีเงินฝากตั้งจะกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

2.5.5) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ผู้ที่สมัครสมาชิกกองทุน ฯ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติในข้อ 2.5.4 แล้ว และต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกที่คณะกรรมการกองทุน ณ. ที่ทำการชุมชน ตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้ คือ

ก.) ยื่นใบสมัครได้ปีละ 1 ครั้ง ในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ข.) ยื่นใบสมัครได้เดือนละ 1 ครั้ง ในช่วงเวลาที่กำหนด ทุกวันทำการ

ค.) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

2.5.6) สิทธิของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกจะได้รับคือ

ก.) สมาชิกทุกคนมีสิทธิกู้เงินได้

ข.) สมาชิกทุกคนมีสิทธิออกเสียงในที่ประชุม

2.5.7) หน้าที่ของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกจะต้องปฏิบัติคือ

ก.) ต้องปฏิบัติตามระเบียบกองทุน

ข.) ต้องเข้าร่วมการประชุมของกองทุน

2.5.8) การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

ก.) ตาย

ข.) ลาออกและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน

- ค.) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ง.) ที่ประชุมใหญ่สามัญกมิมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม
- จ.) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
- ฉ.) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้
- ช.) ขาดจากการร่วมประชุมเกิน 4 ครั้ง

2.5.9) ระเบียบการกู้และการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามแยกปึก

- ก.) การกู้แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ
  - เพื่อการพัฒนาอาชีพ
  - เพื่อการสร้างงาน หรือเพิ่มรายได้
  - การลดรายจ่าย
  - เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน
- ข.) สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้จะต้องจัดทำโครงการเสนอต่อคณะกรรมการ โดยระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและยื่นโครงการเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา อนุมัติ (ขึ้นอยู่กับความเห็นและมติของคณะกรรมการกองทุน)
- ค.) สมาชิกแต่ละรายสามารถกู้ได้รายละ ไม่เกิน 20,000 บาท โดยมีสมาชิกค้ำประกัน 2 คน ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท แต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท คณะกรรมการกองทุนจะต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อให้สมาชิกเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด
- ง.) ในการกู้เงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน หรือจำเป็นเร่งด่วน ต้องเป็นเงินกู้เฉพาะกรณีเพื่อการจำเป็น หรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร และเชื่อได้ว่าไม่เป็นการกู้เพื่อความสุรุ่ยสุร่ายหรือเก็งกำไร โดยจำกัดวงเงินการกู้รายละ ไม่เกิน 3,000 บาท ผ่อนชำระ โดยต้องเสียดอกเบี้ย ร้อยละ 3 บาท และต้องชำระคืนภายใน 90 วัน

2.5.10) การคิดดอกเบี้ยหรือบริจาค

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกแบ่งการคิดอัตราดอกเบี้ย เป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

- ก.) การกู้ยืมโดยทั่วไปคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท ต่อเดือน
- ข.) การกู้ยืมเงินฉุกเฉินคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ต่อเดือน

2.5.11) การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุน ฯ และได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรดังนี้

- ก.) เป็นเงินสำรองสะสม ร้อยละ 20
- ข.) เป็นเงินปันผลเงินฝากตั้งจะแก่สมาชิก ร้อยละ 20
- ค.) เป็นค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ร้อยละ 30
- ง.) เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ร้อยละ 10
- จ.) เป็นทุนการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 10
- ฉ.) เป็นทุนเพื่อการสาธารณกุศลและสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 10
- ช.) อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด ร้อยละ 10

2.5.12) การชำระหนี้กองทุนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีการชำระหนี้ 3 แบบ ดังนี้ คือ

- ก.) การชำระหนี้เป็นงวดรายเดือน 12 เดือน
- ข.) การชำระหนี้เป็นงวดรายเดือน 10 เดือน
- ค.) การชำระหนี้เงินกู้ฉุกเฉินเป็นงวดรายเดือน 3 เดือน

กองทุนจะต้องจัดทำบัญชีเงินฝากและบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบเดือนละหนึ่งครั้ง แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

- ก.) บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
- ข.) รายรับและรายจ่ายของกองทุน
- ค.) สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

คณะกรรมการกองทุนจะต้องตรวจสอบบัญชีของกองทุน และรายงานการตรวจสอบ ต่อคณะอนุกรรมการสนับสนุนเพื่อรับทราบความก้าวหน้า ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุน ทุกสามเดือนและทุกรอบปี พร้อมทั้งแสดงบัญชีกำไร-ขาดทุน และงบดุล ในปีบัญชีที่ล่วงมาภายในหนึ่ง

ร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีและคณะกรรมการกองทุนนัคประทุมใหญ่
สมาชิกอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการกองทุนจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่า

ด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้ คือ

- ก.) ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
- ข.) คณะกรรมการมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายละไม่เกินจำนวน 20,000 บาท
- ค.) คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืม ตามคำขอกู้ทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึก
ความเห็นในแบบคำขอ พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ ตลอดจนเงื่อนไขและราย
ละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ และผู้ขอกู้ต้องเปิด
บัญชีกับธนาคารแล้วแจ้งหมายเลขบัญชีให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบ
- ง.) คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน
ตามเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
- จ.) ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็น
อัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
- ฉ.) กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสม
แห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย
- ช.) กรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่
กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้คณะกรรมการทำบันทึกรายงานประกอบในสัญญา
การกู้
- ซ.) กรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือ เมื่อมีหลักฐาน
อันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกวัตถุประสงค์ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร
ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็ม
จำนวนได้ทันที

2.7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล (CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's,1971) กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” (จำเนียร สุขหมายและคณะ,2544) โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือการประเมินต้องอาศัยการเชื่อมต่อของ 1.) การตัดสินใจ 2) การดำเนินกิจกรรมของโครงการ และ3.) การประเมินโครงการ ดังแผนภูมิภาพ ดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

(ที่มา : ปรับปรุงจากชุดวิชาการประเมิน โครงการ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545))

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1.) กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- 2.) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.) วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน ว่า รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์ (CIPP Model) ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษตัวแรก ของแต่ละประเด็น ดังนี้ คือ

- C ย่อมาจาก Context Evaluation คือ การประเมินสถานะแวดล้อม
- I ย่อมาจาก Input Evaluation คือ การประเมินสถานะเบื้องต้น
- P ย่อมาจาก Process Evaluation คือ การประเมินกระบวนการ
- P ย่อมาจาก product Evaluation คือ การประเมินผลผลิต

2.7.1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C)

หมายถึง การประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ การประเมินสภาพแวดล้อมจำแนกได้เป็น 2 วิธี ดังนี้ คือ

1.) การประเมินตามสภาวะการณ์ (Contingency) หมายถึงการประเมินที่มุ่งค้นหาพลังหรืออิทธิพลที่อยู่ภายนอกระบบที่จะสามารถนำมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบให้ดีขึ้น เช่น การศึกษา การดูงาน วิธีปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือระบบอื่น ๆ

1.2.) การประเมินตามความสอดคล้อง (Congruence) หมายถึงการประเมินที่เปรียบเทียบกันระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ว่ามีความสอดคล้องหรือมีความแตกต่างกันกันอย่างไร การประเมินโดยวิธีนี้เป็นการประเมินทั้งระบบ ทั้งนี้เพื่อต้องการจะทราบผลการดำเนินงาน โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ มากน้อยเพียงใด การประเมินความสอดคล้องมักจะเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในโครงการเอง การประเมินสภาพแวดล้อมด้วยวิธีตามสภาวะการณ์ และวิธีตามความสอดคล้อง จะต้องประเมินควบคู่กันเสมอ เนื่องจากการประเมินความสอดคล้องเป็นการค้นหาความตรงกันหรือเหมือนกัน และการประเมินตามสภาวะการณ์เป็นการค้นหาการปรับปรุงแก้ไข

2.7.2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

หมายถึง ขั้นตอนการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนประชากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

2.7.3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P)

หมายถึง ขั้นตอนการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ให้การดำเนินการ ในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยต้องมีระบบที่ไว้เป็นหลักฐานทุก ๆ ขั้นตอน การประเมินกระบวนการจะต้องคำนึงถึงกลยุทธ์ในการประเมินที่สำคัญ 3 วิธี คือ

- 1.) ต้องทำการประเมินหรือวิเคราะห์ความเหมาะสมและความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร
- 2.) ต้องทำการประเมินความสามารถในการบริหารโครงการของผู้ที่ดำเนินการ

- 3.) ต้องทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโครงการที่ได้กำหนดขึ้น

2.7.4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

หมายถึง ขั้นตอนการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ ซึ่งมีประเภทการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้ คือ

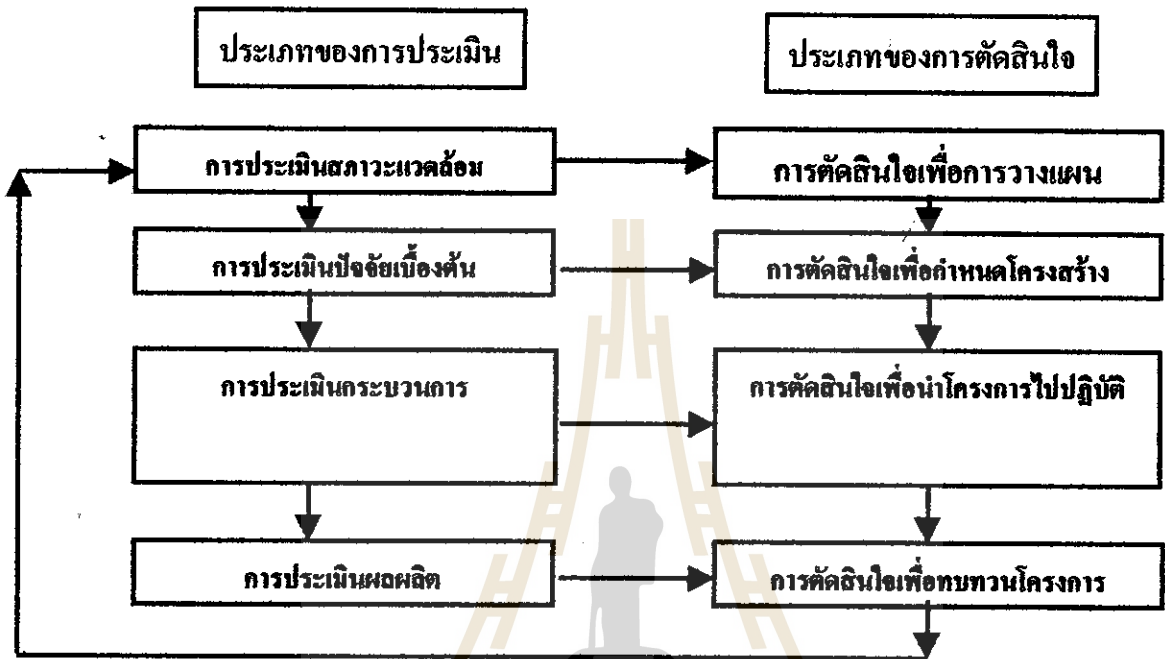
1.) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) หมายถึง ขั้นตอนการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้ นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2.) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) หมายถึง ขั้นตอนการตัดสินใจจากการใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนการดำเนินการ โครงการ

3.) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) หมายถึง ขั้นตอนการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) หมายถึง ขั้นตอนการตัดสินใจใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณายุติ เลิก เลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

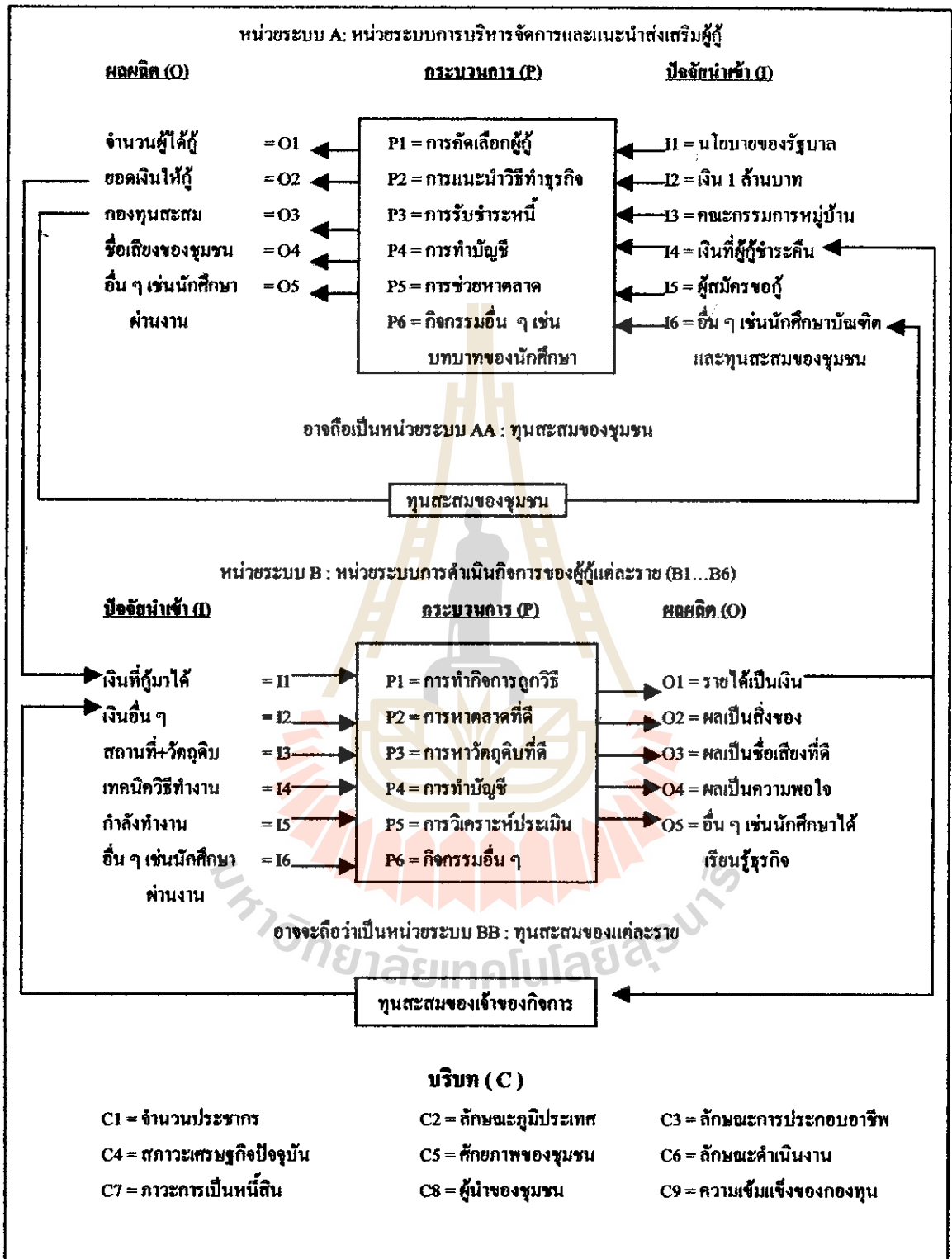
สตฟเฟิลบิม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับประเภทของการตัดสินใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตฟเฟิลบิม
(ที่มา : ปรับปรุงจากชุดวิชาการประเมิน โครงการ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545))

การประเมินโครงการทั้ง 4 แบบที่กล่าวในขั้นต้นแล้ว จะต้องมีการควาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันเสมอ ดังนั้นการประเมินโครงการที่ดีจะต้องเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ และมีการบูรณาการทุกแบบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประเมินครบสมบูรณ์ และถ้าเป็นไปได้จำเป็นต้องมีการประเมินถึงเกี่ยวพันอื่นๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่โครงการได้สิ้นสุดไปแล้วในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเวลานานหรือสั้นๆก็ได้ โดยพิจารณาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคคล และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ที่มีการบริหารโครงการ การประเมินประเภทนี้เรียกว่า การประเมินผลกระทบ (Impact evaluation)

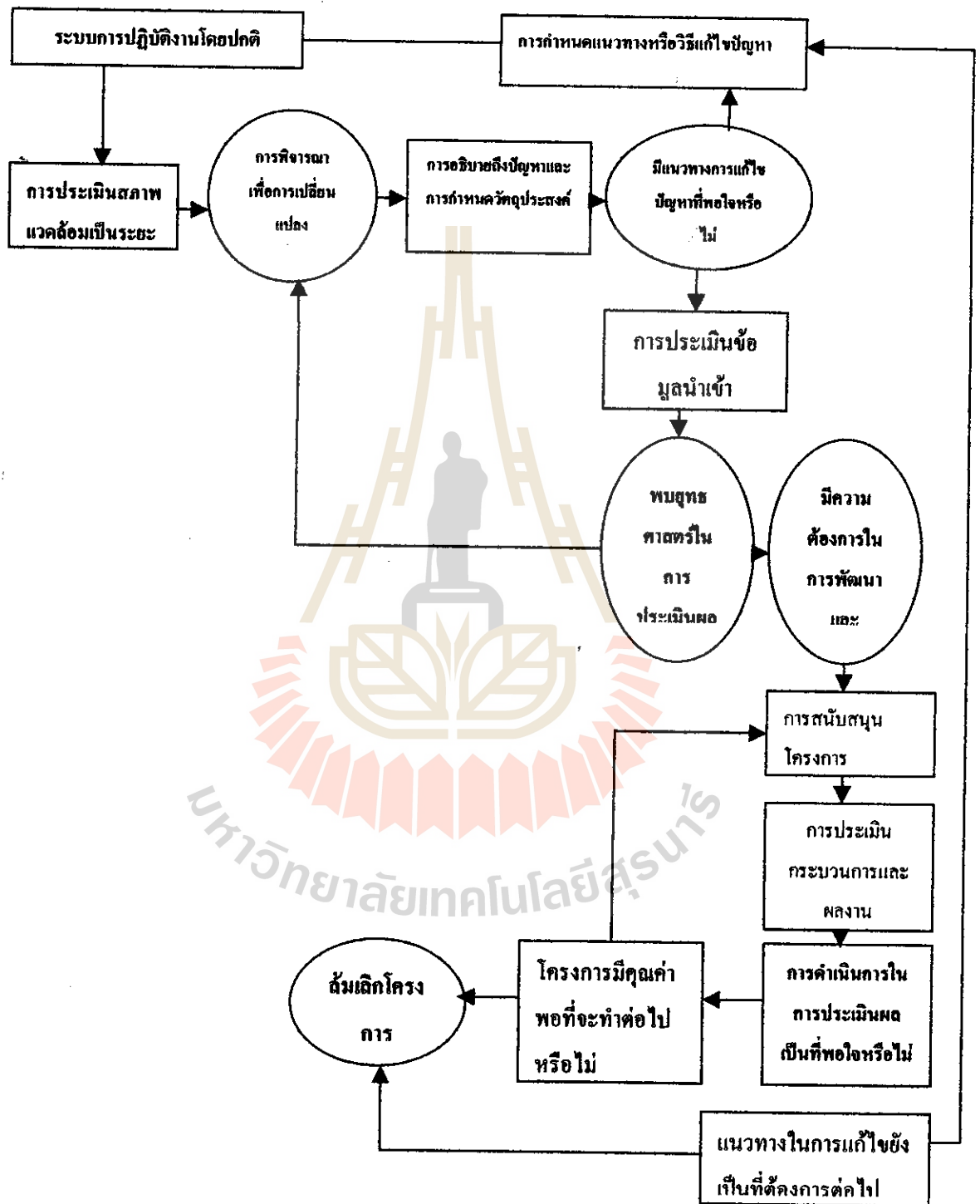
แผนภูมิที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ในการประเมินโครงการตามแบบชิพท์โมเดล และแผนภูมิที่ 4 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานตามแบบชิพท์โมเดล

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการประเมินโครงการแบบ CIPP

(ที่มา : ปรับปรุงจากชุดวิชาสารนิพนธ์การ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545) และชุดวิชาการประเมินโครงการ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545))

โครงสร้างแสดงวิธีการในการประเมินโครงการในขั้นตอนต่าง ๆ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 4 การดำเนินการของโครงการ (เริ่มต้นจากมุมซ้ายบนของแผนภูมิ)

(ที่มา : ปรับปรุงจากชุดวิชาการประเมินโครงการ(สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545))

การจัดทำโครงการใด ๆ จำเป็นต้องมีการประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ โดยมีการประเมินทั้งสถานะแวดล้อมภายในและภายนอก ผลจากการประเมินสภาพแวดล้อมโครงการจะทำให้การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือให้โครงการนั้นดำเนินงานต่อไปเป็นปกติ ในกรณีที่เปลี่ยนแปลงโครงการผู้ดำเนินโครงการจะต้องชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของโครงการ การประเมินข้อมูลนำเข้าจะต้องมียุทธศาสตร์หรือวิธีการประเมินที่เหมาะสม เช่น การทดสอบด้วยวิธีต่าง ๆ และต้องได้รับการพัฒนาทั้งนี้เพื่อให้โครงการได้รับการตรวจสอบข้อมูลนำเข้า เป็นโครงการที่จะสามารถดำเนินการได้ หลังจากนั้นก็จะต้องมีการประเมินกระบวนการและผลผลิตหรือผลงาน ว่ากระบวนการทั้งสองชนิดมีคุณค่าหรือไม่และมากน้อยเพียงใด ถ้ากระบวนการดำเนินกิจกรรมและผลผลิตได้รับการพิจารณาตัดสินว่าค้อยคุณค่าไม่คุ้มกับทุนและแรงงาน โครงการนั้นอาจได้รับการตรวจสอบอีกครั้งหรืออาจยกเลิกโครงการได้ ถ้าโครงการนั้นมีกระบวนการและผลผลิตที่มีคุณค่าเพียงพอ โครงการนั้นควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินกิจการต่อไปได้

2.8 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจชุมชน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักศึกษาให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาและปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับกระบวนการ การบริหาร การจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชน

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาและอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นและชุมชน เป็นผู้กำหนดอนาคตคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่น หมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน กับหน่วยราชการ เอกชนและประชาสังคม และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน โดยให้ท้องถิ่นและชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการศึกษาได้กำหนดให้มีการศึกษาและประเมินโครงการในหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการซึ่งเป็นการศึกษาจากท้องถิ่นและชุมชน โดยการเรียนรู้ชุมชนและช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กองทุนของหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความก้าวหน้าและดำรงอยู่ได้ตลอดไป

2.9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

นอกเหนือจากการศึกษาเอกสารและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องทั้ง 8 ด้านดังที่กล่าวมาในขั้นต้น ผู้ประเมิน ยังศึกษาเอกสารในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอีก 6 ด้าน ดังนี้ คือ

2.9.1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา

<http://www.rin.ac.th>)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนามิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่หมายความเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิถีดำเนินงานของคนอยู่แล้วประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของคน รูปแบบการมีส่วนร่วมมี 3 ประการ

- 1.) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า
- 2.) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น
- 3.) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

2.9.2) ความเข้มแข็งของชุมชน (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา <http://www.rin.ac.th>)

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีต่อชุมชน ใฝ่เรียนรู้และมุ่งพัฒนาตนเองให้มีความคิดพรั่งพร้อมสติปัญญา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทุกคนไม่ได้มุ่งหวังประโยชน์ส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพมีสันติสุข และมีคุณธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้

- 1) มีการตื่นตัวตลอดเวลา รับข่าวสาร เน้นการเรียนรู้จากปฏิบัติร่วมมือเป็นกลุ่ม พัฒนาชุมชนคนได้
- 2) รู้จักการจัดการมีการวางแผน จัดองค์การการจัดการ เตรียมคน วัสดุ งบประมาณ ปฏิบัติตามแผน และประเมิน โครงการ
- 3) ที่มีจิตวิญญาณมีความผูกพันภักดีต่อชุมชน รู้สึกเป็นเจ้าของ มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- 4) มีสันติภาพ มีคุณธรรม มีคุณภาพ มีความสมดุล ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมีพลังในการวางแผน

2.9.3) เครือข่ายองค์กรชุมชน (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา <http://www.rin.ac.th>)

เครือข่ายองค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มหรือองค์กรประชาชนหรือคณะบุคคลของหมู่บ้านหรือชุมชนหลาย ๆ แห่งที่รวมตัวกัน โดยความสมัครใจเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งของหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองและท้องถิ่น และเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านหรือชุมชน อาทิเช่น เครือข่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสังฆะอ้อมทรัพย์ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ประชาคมตำบล ประชาคมอำเภอ กลุ่มและองค์กรประชาชนอื่นๆ

2.9.4) เวทีประชาคม (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา <http://www.rin.ac.th>)

เวทีประชาคมหมายถึงพื้นที่สาธารณะหรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถมาพบปะรวมตัวกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกแถลง ข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่า อุดมการณ์ ปัญหาวางแผนทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนา แลกเปลี่ยนที่ศาลาวัดหรือพบกันเป็นครั้งคราวก็ได้ การพูดคุยในเวทีประชาคมเป็นบรรยากาศของความร่วมมือมิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพที่เท่าเทียมกันเกิดความกลมกลืน สนิทสนั่น

2.9.5) การพัฒนาที่ยั่งยืน (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา <http://www.rin.ac.th>)

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดสรร การใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมคนรุ่นหลัง มีความคงอยู่อย่างยั่งยืน มีความเหมาะสม มีระบบการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวร ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงแก่คนรุ่นหลัง

2.9.6) ธุรกิจชุมชน (สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา <http://www.rin.ac.th>)

ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กร ในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิตการแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ธุรกิจชุมชน มี ลักษณะดังนี้ คือ เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้น ไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการต่ำ การติดต่อ และการให้บริการกับลูกค้าเป็น ไปอย่างใกล้ชิด การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย

ธุรกิจชุมชนมี ความสำคัญ คือ การเปิด โอกาสให้มีการประกอบการ การว่าจ้างงาน การพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม การสร้างความเข้มแข็งและลดปัญหาสังคม

2.9.7) ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

ระบบการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1.) สมุดบัญชีหมายถึงสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย

1.1) สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อใช้บันทึกการรับเงินในทุกกรณี

1.2) บัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร

1.3) สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อการบันทึกการจ่ายเงินทุกกรณี เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสดและการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารหรือการ โอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้มีสิทธิ์

2.) สมุดบัญชีเงินออมเป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุนประกอบด้วย

- 2.1) สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน (เงินออม) เพื่อบันทึกการรับเงินทุกกรณี
- 2.2) บัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์
- 2.3) สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสดและการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารหรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับและผู้มีสิทธิ์

2.10) บทความหรือข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านที่นำเสนอโดยสื่อมวลชน

บทความหรือข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้ คือ

กฤษณพงษ์ จุฑากนก (2541 : 23 - 24) กล่าวว่า องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนยังมีน้อยมาก แต่โดยหลักการแล้ว ยิ่งถ้ามีองค์กรชุมชนมากเท่าใด ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีทางเลือกหรือโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพ (ความสามารถในการพัฒนา) ของชุมชนมากเท่านั้น เพราะสมาชิกคนหนึ่ง ๆ อาจจะเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 กลุ่ม ทำให้โอกาสที่จะเพิ่มความรู้ความสามารถของชุมชนได้หลายด้านหลายมิติ และจะนำไปสู่การพัฒนาระบบคิดแบบเชื่อมโยงกันในด้านต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

นงลักษณ์ เจริญพิทักษ์ (2544 : 32 - 33) นำเสนอความคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านไว้ว่า นโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนที่กำหนดว่าหมู่บ้านไหนที่มีความพร้อมก็จะได้รับเงินจัดสรรเข้ากองทุนนั้น และเกิดเวทีชาวบ้านเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการขึ้น ส่วนจุดค้อยคือการกำหนดระยะเวลาส่งชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 1 ปี การกำหนดระยะเวลาส่งชำระคืนควรให้อยู่ที่ดุลพินิจของคณะกรรมการว่า วัตถุประสงค์ที่กู้ไปใช้นั้นนำไปทำอะไร ใช้เวลาเท่าไรถึงจะได้ผลตอบแทน และการจำกัดวงเงินกู้สำหรับกู้ไปทำโครงการสาธารณะประโยชน์เพื่อให้ประชาชนนำไปจัดทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาของชุมชน

สุวิทย์ กุณิกิตติ (2544 : 15) กล่าวถึงการดำเนินงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า อยากรให้บัณฑิตที่ได้คัดเลือกเข้าร่วม

โครงการนี้ ได้เข้าไปสนับสนุนร่วมเรียนรู้กับชาวบ้าน รวมทั้งร่วมติดตามผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้รัฐบาลในการวางแผนนโยบายระยะต่อไป ภาวิช ทองโรจน์ (2545 : 15) กล่าวว่า ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดสรรงบประมาณ ปี 2545 จำนวน 207 ล้านบาท เพื่อดำเนินโครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายรัฐมนตรีว่าทบวงมหาวิทยาลัย โดยแบ่งให้เป็น 5 โครงการคือ

- 1.) โครงการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน 20 ล้านบาท
- 2.) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของชุมชนและสถาบันอุดมศึกษา 26 ล้านบาท
- 3.) โครงการวิจัยและพัฒนาออกแบบระบบข้อมูลและการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารของภาครัฐและประชาชน 35 ล้านบาท
- 4.) โครงการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกแบบบรรจุผลิตภัณฑ์ระบบต้นแบบ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจชุมชน 100 ล้านบาท
- 5.) โครงการฝึกสร้างพื้นฐานทักษะความรู้ของบัณฑิตและการทำงานกับชุมชน 26 ล้านบาท

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ในบทที่ 3 ผู้ประเมินนำเสนอรายละเอียด เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการประเมิน โครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตามลำดับคือ รูปแบบการประเมิน กลุ่มประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรและตัวชี้วัด เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการ วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

3.1 รูปแบบการประเมิน

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ใช้การประเมินการ โครงการโดยอาศัย ซิปป์โมเดล (Cipp Model) ซึ่งมีการประเมินในด้านต่อไปนี้

3.1.1) การประเมินสภาพแวดล้อม(Context Evaluation)เป็นการประเมินสภาพโดยทั่ว ๆ ไป ของชุมชนเมืองสามแยกปึก ตามหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มชาวบ้าน

3.1.2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นขั้นตอนการประเมินปัจจัยนำเข้า ของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้ เช่น นโยบาย ของรัฐบาล เงินกองทุน 1 ล้านบาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามแยก-ปึก การเตรียมความพร้อมและการสร้างความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์

3.1.3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นขั้นตอนของการประเมิน กระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วย ระบบกิจการของผู้กู้ เช่นการจัดทำระเบียบของกองทุน ฯ การจัดจัดทำเอกสารขอขึ้น ทะเบียน การทำระบบบัญชีกองทุน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน การจัดกิจกรรม เกี่ยวกับการกู้เงินของกองทุน ฯ การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ ผลการดำเนินงาน และการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน ฯ

3.1.4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นขั้นตอนการประเมินผลผลิตทั้ง หมด ที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วย ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนสมาชิกผู้ได้ รับเงินกู้ ยอดเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนดกองทุน การใช้เงินตามวัตถุประสงค์

ประสงค์การกู้ยืมหนี้ของสมาชิกต่อกองทุน ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

ซึ่งการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลในเชิงคุณภาพ ช่วยในการประเมิน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีการกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คือ

3.2.1) ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 798 คน (174 หลังคาเรือน) ซึ่งประกอบด้วย

- ก) สมาชิกในชุมชน จำนวน 798 คน (174 หลังคาเรือน)
- ข) คณะกรรมการกองทุน จำนวน 13 คน
- ค) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 108 ราย
- ง) สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน จำนวน 40 ราย จำแนกได้ดังนี้
  - กู้เพื่อเกษตร จำนวน 5 ราย
  - กู้เพื่อการค้าขาย จำนวน 29 ราย
  - กู้เพื่อการบริการ จำนวน 4 ราย
  - กู้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน จำนวน 1 ราย

3.2.2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มประชากรที่ได้รับการสุ่มเลือกแบบแบ่งชั้น (Stratify Random Sampling) โดยผู้ประเมิน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 ระบบย่อย ดังนี้ คือ

- ก) สมาชิกในชุมชนสามแยกปึกธงชัย จำนวน 238 คน แยกเป็นเพศชาย 118 คน เพศหญิง 120 คน
- ข) คณะกรรมการกองทุน จำนวน 13 คน
- ค) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 32 ราย
- ง) สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน จำนวน 40 ราย

3.3 ตัวชี้วัด และตัวแปร ที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) หมายถึง คุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่มีค่าตัวแปรเปลี่ยนในรูปของปริมาณหรือคุณภาพตั้งแต่ 2 ค่าขึ้นไป เช่น คน วัตถุ เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสถานที่

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา นั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ มีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (สมทรง อัสวกุล ,2538)

ในการกำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปัก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบแบบ ซิฟท์โมเดล(CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้ คือ

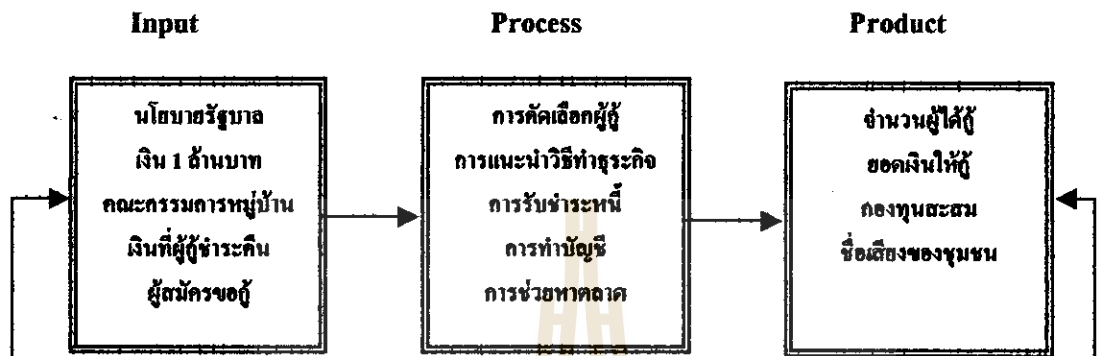
หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยเน้นที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการประเมินผลผลิตการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ โดยเน้นที่สมาชิกผู้ขอกู้

หน่วยระบบ C คือ บริบทของหน่วยระบบ A และ B

ระบบการทำงานของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกสามารถแสดงได้ ดังนี้คือ

หน่วยระบบ A : การบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B : การประเมินผลผลิตการดำเนินงานของผู้กู้

แผนภูมิที่ 5 ระบบการทำงานของ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก
 (ที่มา : ปรับปรุงจากชุดวิชาการประเมิน โครงการ(สำนักงานมาตรฐานการศึกษา 2545))

ตัวแปร ผู้ประเมินใช้ตัวแปรในการประเมินโครงการกองทุนของหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียด ดังนี้

- ก.) ความเข้มแข็งของชุมชน อันได้แก่ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ต่อกัน การยกย่องคนทำความดี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบ และแก้ปัญหาในชุมชน
- ข.) ปัจจัยด้านสังคม อันได้แก่ การมีครอบครัวที่อบอุ่น มีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างค่องเนื่อง การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางด้านสังคมของชุมชน
- ค.) ปัจจัยด้านการปกครอง อันได้แก่ การมีชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม มีความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก การสร้างประชาสังคมของหมู่บ้าน
- ง.) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ การรวมตัวจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ความสามารถในการระดมเงินกองทุนในหมู่บ้านและชุมชน การสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด ผู้ประเมินใช้ตัวชี้วัดเพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครราชสีมา มีรายละเอียด ดังนี้

- ก.) บริบทชุมชน โดยภาพรวมได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน ด้านสังคม การเมือง การปกครอง และด้านเศรษฐกิจของชุมชน
- ข.) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบายรัฐบาลเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท คณะกรรมการกองทุน เงินกู้ที่สมาชิกผู้ขอกู้ชำระคืน ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพื่อขอกู้เงินกองทุน
- ค.) กระบวนการดำเนินการ ได้แก่ การคัดเลือกคณะกรรมการ การคัดเลือกสมาชิกผู้กู้ การแนะนำเพื่อประกอบการทำธุรกิจ การรับชำระหนี้ การจัดทำบัญชี การส่งเสริมตลาด
- ง.) ผลผลิต ได้แก่ ผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางตรง ได้แก่ จำนวนผู้กู้ และรายได้หรือผลประโยชน์ของกองทุน ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ กองทุนที่มีศักยภาพและความเข้มแข็ง มีเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายการตลาด มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเพื่อ ศึกษาและรวบรวมข้อมูล ในการจัดทำทำสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย

3.4.1) แบบสัมภาษณ์

- แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนสามแยกปึก)
- แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนสามแยกปึก)
- แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติการรายเดือน)
- แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

3.4.2) การสังเกต

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินเก็บข้อมูลในการประเมินโครงการ โดยใช้วิธีการ ดังนี้ คือ

5.1) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. ต่างๆ ดังนี้

- แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
สัมภาษณ์ – ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ อดีตผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

คำปลานในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (ศึกษาจากบันทึก และเอกสาร ต่างๆที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม)

- แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

สัมภาษณ์ - ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างในตาราง ตารางละเท่าๆกัน โดยรวมผู้นำชุมชน ผู้นำกองทุน คณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการกองทุน โดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับสถานภาพ อาชีพ ของสมาชิกในชุมชน
- แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

สัมภาษณ์ - ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างในตาราง ตารางละเท่าๆกัน โดยรวมผู้นำชุมชน ผู้นำกองทุน คณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการกองทุน โดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับสถานภาพ อาชีพ ของสมาชิกในชุมชน
- แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติการรายเดือน)

สัมภาษณ์ - ผู้ประเมินรายงานการเวลาในการปฏิบัติงาน และการเปลี่ยนแปลงในทุกๆเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกองทุนในทุก ๆ เดือน ตลอดระยะเวลาในการศึกษา
- แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

สัมภาษณ์ - การจัดประชุมเวทีชาวบ้านระดับตำบล - ชาวบ้านและผู้นำกองทุนหมู่บ้านรายงานผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ โดยมีเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม และเจ้าหน้าที่พัฒนากรคอยชี้แนะ
- แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

สัมภาษณ์ - การจัดประชุมเวทีชาวบ้านระดับเขตตำบล - ชาวบ้านและผู้นำกองทุนแต่ละชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนประสพการณ์ และแนวทางการติดตาม โครงการผู้กู้ และการชำระคืนเงินของกลุ่มผู้กู้
- แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

แบบสรุปรายงาน บร. 2 เพื่อตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ของชุมชนในการสำรวจทุกครั้ง

- **แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)**
สัมภาษณ์ – นักศึกษากองทุนหมู่บ้านจำนวน 12 ชุมชนสัมภาษณ์ ประธานชุมชน
 เสาสูง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โครงการการประดิษฐ์ดอกไม้
 ไม้จากผ้าใยบัว โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
 เมือง เทศบาลนคร นครราชสีมา
- **แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)**
แบบสัมภาษณ์เพิ่มเติม – สัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างในตาราง ตารางละเท่า
 กัน โดยรวมผู้นำชุมชน ผู้นำกองทุน คณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการกอง
 ทุน โดยใช้เกณฑ์เกี่ยวกับสถานภาพ อาชีพ ของสมาชิกในชุมชน หรือเมื่อมีการจัด
 เวทีประชาคม
- **แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)**
 การจัดประชุมเวทีชาวบ้านระดับตำบล - ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านสรุปบทเรียนหมู่บ้าน
 และชุมชนเมืองน โดยมีเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคมและพัฒนารคอยชี้แนะ
- **แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี)**
สัมภาษณ์ – ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างอาชีพ ทุกอาชีพที่ทำการกู้เงิน
- **แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)**
 การจัดประชุมเวทีชาวบ้านระดับตำบล - ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านจัดทำแผนแม่บท
 ชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคมและพัฒนารคอยชี้แนะ

3.5.2) การสังเกต

- **การสังเกตแบบมีส่วนร่วม**
สังเกต – พฤติกรรม คำพูด ท่าทาง ความรู้สึกทางอารมณ์ และอื่นๆ ในขณะการ
 สัมภาษณ์ สอบถามส่วนตัว หรือขณะจัดเวทีประชาคม
- **การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม**
สังเกต – ข่าวสาร การพูดพาดพิง การวิจารณ์ และอื่นๆ ขณะอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
 และชุมชนเมือง ขณะจัดเวทีประชาคม หรือ ได้ยินมาจากที่อื่นๆ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินใช้วิธีในการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

3.6.1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลประเภทที่ต้องบรรยาย ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เช่น ประวัติ ความเป็นมาของชุมชน (บร. 1) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 3) แบบรายงานการปฏิบัติการรายเดือน (บร. 4) แบบรายงานการจัดเวทีประชาคม (บร. 5) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6) แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7) แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร. 10) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11) แบบการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)

3.6.2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการเก็บข้อมูลประเภท ร้อยละ โดยการสรุปจำนวนจากข้อมูลที่เก็บมาจากกลุ่มตัวอย่าง เช่น แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2) แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

4.1.1.1) ความยากจนของประเทศ

ประชากรไทย กว่า 75 % ที่ใช้ชีวิตในชนบทและประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ยังคงขาดคุณภาพชีวิตในส่วนที่ถือว่าเป็นมาตรฐานของการครองชีพขั้นพื้นฐาน

ปี	สัดส่วนคนจน ร้อยละ	จำนวนคนจน ล้านคน	สัดส่วนคนจนจำแนกตามพื้นที่ ร้อยละ		
			เทศบาล	สุขาภิบาล	ชนบท
2531	32.6	17.9	8	21.8	40.3
2535	23.2	13.5	3.6	12.7	29.7
2539	11.4	6.8	1.6	5.8	14.9
2541	13.0	7.9	1.4	7.5	17.3
2542	15.9	9.9	1.3	8.8	21.5
2543	14.2	8.9	1.5	8.4	19.1
2544	12.96	8.16	5.5		16.57

ตารางที่ 1 จำนวนคนจนของประเทศไทย

(ที่มา จากการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติประมวลผล โดยสำนักงานติดตามประเมินผล การพัฒนา)

จากรายงานการประชุมประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้ คือ

ก.) ควรพัฒนาศักยภาพคนไทยให้สามารถนำความรู้ไปเสริมทักษะการปรับตัวกับกระแสโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ควรมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการขยายโอกาสทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพการจัดการการศึกษา และยกระดับทักษะฝีมือแรงงานและกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงปรับปรุงการบริหารจัดการระบบการคุ้มครองทางสังคม โดยให้ชุมชนและภาคีต่าง ๆ มีบทบาทและส่วนร่วมในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขยายระบบประกันสังคมให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบ และการปรับปรุงบริหารจัดการ

ข.) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพ เพื่อช่วยสร้างงานและรายได้ โดยเร่งรัดการส่งออก และพัฒนาตลาดภายในประเทศ

ค.) ปรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองในระดับท้องถิ่น

4.1.1.2) นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง(SMEs)

SMEs (Small Medium Enterprises) หมายถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แยกประเภทของธุรกิจออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1.) การผลิตสินค้า 2.) การบริการ 3.) การค้าส่งและการค้าปลีก 4.) การใช้สินทรัพย์ถาวร โดยกำหนดให้ธุรกิจขนาดเล็กต้องมีสินทรัพย์ 30-50 ล้านบาท และธุรกิจขนาดกลางต้องมีสินทรัพย์ 60-120 ล้านบาท โดยปัจจุบัน มีสัดส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) กว่า 90 % ของวิสาหกิจทั้งหมด

จากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รัฐบาลได้มีการทบทวนและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีนโยบายอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 (2525-2544) โดยยังขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อเป็นเครื่องมือกระจายการลงทุน ของภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการสร้างงานและรายได้ในท้องถิ่น มากกว่าการสร้างความเข้มแข็งในตัวธุรกิจ ดังนั้นนโยบายและมาตรการในการสนับสนุน จึงเป็นในด้านการเงินและการฝึกอบรม ซึ่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลัก ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)

4.1.1.3) ภาวะการขาดดุลของประเทศ

ปัญหาของระบบเศรษฐกิจไทย คุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการค้าขาดดุลของประเทศไทยอยู่ในอัตราที่สูง (5.6 - 8% ของ GDP) รวมทั้งภาวะเงินเฟ้อ (4%) มาตั้งแต่ปี 2536 เนื่องจากกการค้าและรายได้จากภาคบริการและการท่องเที่ยวลดลง ประกอบกับหนี้ระยะสั้นจากต่างประเทศ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รัฐบาลเริ่มดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ที่เน้นรักษาเสถียรภาพและชะลอการเจริญเติบโตไม่ให้ขยายตัวรวดเร็วเกินไป โดยใช้นโยบาย การเงินตึงตัว ที่พยายามให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดอยู่ในระดับสูง และควบคุมดูแลการขยายตัวของสินเชื่อของระบบ ธนาคารพาณิชย์ พร้อมกับมาตรการจูงใจให้มีการปรับสภาพหนี้ต่างประเทศภาคเอกชน ให้เป็นหนี้ระยะยาวมากขึ้น

4.1.1.4) สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างในหลายด้าน คนไทย มีรายได้ ฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างไรก็ตามในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัว เพียงร้อยละ 3.9 ต่อปี โดยมีรายได้ต่อหัวเพียง 2,100 บาท/คน/ปี นอกจากนี้ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคยังขาดแคลนและไม่ได้มาตรฐานสากล

ภาพรวมของเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันอยู่ในภาวะซบเซา เนื่องจากวิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี 2540 ซึ่งเกิดจากการเก็งกำไรเงินบาท การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท การระงับการดำเนินงานของ 58 สถาบันการเงิน รวมถึง นโยบายเข้มงวดด้านการเงิน การคลังเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มและปรับลดการใช้จ่าย ภาครัฐในครึ่งหลังของปี ค่าเงินบาทที่อ่อนลง อัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น การขาดสภาพคล่องของระบบการเงิน และการจ้างงานส่งผลให้เศรษฐกิจหดตัว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย คือ ความผันผวนจาก วิกฤตการณ์การเงินของประเทศอื่นในภูมิภาค ช่องว่างของการออม การลงทุนขยายกว้างมาก เนื่องจากการออมภาค ครัวเรือนลดลงอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับ การกำหนดมาตรการแก้ไขทั้งการเพิ่มรายได้และประหยัดรายจ่าย แต่ก็ยังไม่ทำให้การออม ค่อครัวเรือน มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ส่งผลให้มีการนำเงินกู้ระยะสั้นจากต่างประเทศ เข้ามาใช้ในกิจกรรมที่

มีความเสี่ยง และให้ผลตอบแทนสูงในระยะสั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เช่น การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และการเก็งกำไรในตลาดทุน

ด้านการผลิต การค้าและบริการ ขาดความสมดุลในการลงทุนในการพัฒนาแต่ละสาขาการผลิต การเติบโตของภาค อุตสาหกรรมในอัตราเฉลี่ยสูงร้อยละ 11.4 ต่อปี ในขณะที่ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปี ส่งผลให้สัดส่วนการผลิตภาค อุตสาหกรรม เมื่อเทียบกับการผลิตภาคเกษตรเปลี่ยนจากร้อยละ 28.7 : 13.1 ของผลผลิตรวมในปี 2534 เป็นร้อยละ 31.4 : 11.1 ในปี 2537 เพราะประเทศไทยมีพื้นฐานเป็นแรงงานภาคเกษตรถึง 18.8 ล้านคน เมื่อเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราสูง จึงเกิดการหลั่งไหลของกำลังแรงงานสู่ภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว และขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงตั้งแต่ปี 2537 สาเหตุสำคัญเนื่องจาก, ต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่แข่ง โครงสร้างภาษีและระเบียบปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อ การผลิต ประเทศคู่แข่งเพิ่มมากขึ้นและตลาดต่างประเทศค่อนข้างจำกัด กลุ่มเศรษฐกิจการค้า และแหล่งลงทุนใหม่ ที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานต่ำ

ด้านการเงินและการลงทุน เงินทุนต่างประเทศไหลออกจากไทย เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจซบเซาทั่วโลกตั้งแต่ปี 2534 ทำให้ประเทศ อุตสาหกรรมหลักชะลอการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของค่าเงินเยน ได้ส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่น มีการย้ายฐานการผลิตสินค้า โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่ใช้แรงงานมาก เช่น สิ่งทอและเครื่องหนัง ส่งผลให้เงินทุนต่างประเทศไหลออกจากประเทศไทย

4.1.1.5) ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ปัญหาความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนเป็นปัญหาหนึ่งของประเทศไทย การไม่มีทุนและขาด โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ถดถอยจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ปัญหานี้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น อาชญากรรม การละทิ้งถิ่นฐาน

4.1.1.6) บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

คนไทยในอดีตอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นครอบครัวแบบขยาย การดำเนินชีวิต หรือ วิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ โดยมีธรรมชาติที่เอื้ออำนวย คือมีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ดังคำกล่าวที่ว่าในน้ำมีปลาในนามีข้าวซึ่งเป็นลักษณะเด่นทางสังคมเป็นสังคมที่เอื้ออาหารและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 7 ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่สามารถพัฒนาการกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่นตามมาอีกมาก เช่น ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม อันส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมทรัพยากร - ธรรมชาติ สภาพครอบครัวเกิดการแตกแยก สังคมเกิดความอ่อนแอ เพราะการอพยพแรงงานไปหางานต่างถิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ท้องถิ่นชนบทไม่มีความมั่นคง

4.1.1.7) ค่านิยมกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ได้ ประเมินตัวเลขนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยโดยเปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2544 พบว่ามีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง พ.ศ. 2540 มีมูลค่านำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย 77,757 ล้านบาท และ พ.ศ. 2544 มีจำนวน 131,404 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นประมาณ 70 % แหล่งการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือย อันดับที่ 1 คือ ประเทศ ญี่ปุ่น และรองลงมาคือ สหภาพยุโรป (E.U.) พ.ศ. 2544 ประเทศไทยนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่น มีมูลค่า 26,361 ล้านบาท และประเทศฝรั่งเศส มีมูลค่าประมาณ 3,746 ล้านบาท

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

4.1.2.1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและชุมชน

ในพ.ศ. 2505 บริเวณชุมชนสามแยกปึกในปัจจุบันไม่มีบ้านเรือนผู้อยู่อาศัย สถานที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนมิตรภาพ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ตรงถนนทางแยกตัดเข้า อำเภอปึกธงชัย ปากทางมีศาลาไม้หลังคา สังกะสี ใช้สำหรับการรอรถโดยสาร บริเวณดังกล่าวตั้งอยู่ หมู่ที่ 16 ตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ใน พ.ศ. 2510 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มาตั้งฐานทัพที่จังหวัดนครราชสีมา เรียกว่า *ค่ายเฟรนด์ชิพ* โดยใช้พื้นที่ในบริเวณที่ตั้งกองบิน 1 ในปัจจุบัน และได้ทำการก่อสร้างถนนลาดยางเชื่อมต่อจากถนนมิตรภาพ เข้ายังค่ายเฟรนด์ชิพ ชาวบ้านจึงเริ่มปลูกสร้างเพิงสำหรับขายอาหาร และก้านันสุทัศน์ นัดพบสุข ได้สร้างที่ทำการก้านัน ตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ขึ้น ณ บริเวณสามแยกปึกในปัจจุบัน หลังจากนั้นประชาชนจากตัวเมืองและพื้นที่ใกล้เคียงจึงย้ายเข้ามาอาศัย มีการนำเอาพืชและผักต่าง ๆ มาตั้งขายในบริเวณดังกล่าว ในช่วงเช้าในเวลาประมาณ 06.00น.-08.00น.ซึ่งต่อมาเอกชนได้สร้างเป็น ตลาด ชื่อตลาด สามแยกปึก

ใน พ.ศ. 2526 เขตเทศบาลนครนครราชสีมา ขยายเขตบริเวณสามแยกปึกเป็นเขตเทศบาลนครนครราชสีมา พ.ศ. 2534 เขตเทศบาลนครนครราชสีมาเปลี่ยนแปลงเลขที่บ้าน และจัดตั้งเป็นชุมชนสามแยกปึก และ พ.ศ. 2536 มีการสร้างถนนเลี่ยงเมืองในบริเวณดังกล่าว

ชุมชนเมืองสามแยกปึก มีผู้นำชุมชนท่านแรกคือ นางชวนพิศ ศุภนคร และผู้นำชุมชนคนปัจจุบัน คือ นางประทีป บุญมาเจริญ

4.1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ก.) ทำเลที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ชุมชนเมืองสามแยกปึกตั้งอยู่บนที่ราบสูงกว่าระดับน้ำทะเล 150-300 เมตร อยู่ห่างจากตัวเมืองด้านทิศตะวันตกประมาณ 7.5 กิโลเมตร

ทิศเหนือ   จดกับ   ถนนมิตรภาพ

ทิศใต้   จดกับ   ทางรถไฟและเชื่อมต่อกับชุมชนสวนพริกไทย

ทิศตะวันออก   จดกับ   ถนนมิตรภาพซอย 18

ทิศตะวันตก   จดกับ   ถนนมิตรภาพซอย 22

ข.) ลักษณะประชากร

ชุมชนเมืองสามแยกปึก มีบ้านเรือนที่มีผู้อาศัยจริง 174 หลังคาเรือน มีประชากรที่อาศัยอยู่ทั้งหมด 798 คน เป็นเพศชาย 395 คนคิดเป็นร้อยละ 49.49 เป็นเพศหญิง 403 คน คิดเป็นร้อยละ 50.51 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 15-50 ปีเต็ม (ดูตารางที่ 2)

ลำดับที่	ช่วงอายุของประชากร	จำนวน(คน)
1	1 วัน – 3 ปี	17 คน
2	3 ปี 1 วัน – 6 ปี	12 คน
3	6 ปี 1 วัน – 12 ปี	21 คน
4	12 ปี 1 วัน – 14 ปี	53 คน
5	14 ปี 1 วัน – 18 ปี	117 คน
6	18 ปี 1 วัน – 50 ปี	410 คน
7	50 ปี 1 วัน – 60 ปี	121 คน
8	60 ปี 1 วันขึ้นไป	47 คน
	รวม	798 คน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรของชุมชนเมืองสามแยกปึกโดยจำแนกแต่ละช่วงอายุ
(ข้อมูลจาก อสม. ศูนย์สาธารณสุขสวนพริกไทย)

ค.) สภาพที่ดิน

สภาพที่ดินของชุมชนเมืองสามแยกปึก เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 80 และพื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ว่างเปล่า

ง.) ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ชุมชนเมืองสามแยกปึกเป็นชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนจะเป็นบ้านเรือนเป็นส่วนใหญ่ สภาพป่าไม้ที่เคยมีอยู่ในอดีตได้ถูกตัดทำลายไป เพื่อที่จะนำพื้นที่มาสร้างที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะในบริเวณชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1.) บริเวณวัดป่าจิตสามัคคีและ โรงเรียนเทศบาล 5 วัดป่าจิตสามัคคี ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชุมชนใช้ในการจัดประชุมหรือการประชุมสมาชิก
- 2.) บริเวณสวนสาธารณะบริเวณด้านทิศเหนือของชุมชนติดกับถนนมิตรภาพซึ่งเป็นพื้นที่ว่างเปล่าบริเวณใต้ถนนเลี้ยวเมือง ซึ่งสมาชิกในชุมชนใช้เป็นสถานที่ในการออกกำลังกายหรือพักผ่อน

จ.) แหล่งน้ำที่สำคัญ

ปัจจุบันแหล่งน้ำสำคัญที่เคยใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคในอดีตได้ถูกมองข้ามไป ซึ่งแหล่งน้ำในชุมชนคือสระที่อยู่บริเวณ วัดป่าจิตสามัคคี แหล่งน้ำดังกล่าวในปัจจุบันก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อะไร เนื่องจากชาวบ้านได้ใช้น้ำประปาทุกวันทุกครัวเรือน

ฉ.) ระบบสาธารณูปโภค

ชุมชนเมืองสามแยกปึก มีความเจริญในทุก ๆ ด้านทั้ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบโทรศัพท์ ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

ช.) ระบบสังคมวัฒนธรรม

ชุมชนเมืองสามแยกปึกมีระบบสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก พ.ศ. 2536 มีการสร้างถนนเลี้ยวเมือง ทำให้มีการอพยพเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย สภาพปัจจุบันสภาพภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านเช่า ระบบสังคมเป็นสังคมเมือง ลักษณะครอบครัวเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว

ฅ.) ผู้นำและการเมือง การปกครอง

ชุมชนเมืองสามแยกปึกฯมีพื้นที่ทั้งหมดชุมชนประมาณ 40 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็นคุ้มๆ จำนวน 4 คุ้ม โดยมีผู้รับผู้รับผิดชอบดูแล ดังนี้

คุ้มที่ 1 บริเวณด้านซอย 22	นางปราณี วราพุด
คุ้มที่ 2 บริเวณตลาด	นางใย พรหมทัศน์
คุ้มที่ 3 บริเวณซอย 20	นางรำจวน ถนนมพลกรัง
คุ้มที่ 4 บริเวณซอย 18	นางรำจวน ถนนมพลกรัง

ประธานชุมชน คือ นางประทีป บุญมาเจริญ และมีคณะกรรมการประจำชุมชน
จำนวน 11 ท่าน ดังนี้ คือ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นางประทีป บุญมาเจริญ	ประธานชุมชน
2	นางศิริลักษณ์ บุญมาเจริญ	เลขาธิการประจำชุมชน
3	นายอรุณ เรขวัฒน์	คณะกรรมการชุมชน
4	นายวีรชัย บุญประเสริฐ	คณะกรรมการชุมชน
5	นางรำจวน ถนอมพลกรัง	คณะกรรมการชุมชน
6	นางสาวไฉ พรหมทัศน์	คณะกรรมการชุมชน
7	นางปราณี วราพุด	คณะกรรมการชุมชน
8	นางภาพร ลิ้มสิทธิกุล	คณะกรรมการชุมชน
9	นางทัศนีย์ พิพัฒน์ตั้งจา	คณะกรรมการชุมชน
10	นางอุบล บรรหาร	คณะกรรมการชุมชน
11	นางสาวพรรณิ ศิธานำเงิน	คณะกรรมการชุมชน
รวม 11 ท่าน		

ตารางที่ 3 รายชื่อคณะกรรมการประจำชุมชน ตามแยกปึก

(ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานประจำชุมชน กองสวัสดิการเทศบาลนครนครราชสีมา)

ชุมชนเมืองสามแยกปึกมี คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 13 ท่านดังนี้ คือ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นางประทีป บุญมาเจริญ	ประธานกองทุน
2	นายเวทย์ ทินกระโทก	รองประธานกองทุน
3	นายอนุชา หมั่นกลาง	เลขานุการกองทุน
4	นายอนันตชัย ปราณศรีภูมิ	เหรัญญิกกองทุน
5	นางสาวไย พรหมทัศน์	ผู้ช่วยเหรัญญิกกองทุน
6	นายอภิศักดิ์ สิงหมารศรี	นายทะเบียนกองทุน
7	นางปราณี หมายชื่น	ผู้ช่วยนายทะเบียนกองทุน
8	นางทัศนีย์ พิพัฒน์สังจา	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
9	นางภาพร ลิ้มสิทธิกุล	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
10	นายเผด็จ แก้วคุณนอก	ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน
11	นางอุบล บรรหาร	ฝ่ายตรวจสอบ
12	นางปราณี วราพุด	ฝ่ายตรวจสอบ
13	นาง رأจวน ถนอมพลกรัง	ฝ่ายตรวจสอบ
รวม 13 ท่าน		

ตารางที่ 4 รายชื่อคณะกรรมการประจำชุมชน สามแยกปึก
(ที่มา : กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา)

4.1.2.3 สภาพเศรษฐกิจของชุมชนเมืองสามแยกปึก

สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก ประกอบอาชีพต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ ดังนี้ คือ

ลำดับที่	อาชีพ	จำนวน(คน)	คิดเป็นร้อยละ
1	รับจ้าง	379 คน	63.70
2	รับราชการ	56 คน	9.41
3	ค้าขาย	78 คน	13.11
4	ไม่มีอาชีพ	82 คน	13.87
รวม		595คน	100.00

ตารางที่ 5 การจำแนกอาชีพแต่ละประเภทของสมาชิกในชุมชนสามแยกปึก
(ข้อมูลจาก : กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา)

4.1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ชุมชนเมืองสามแยกปึกมีศิลปะและวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

ก.) วัดและประเพณี

ชุมชนเมืองสามแยกปึก มีวัดประจำชุมชน คือ วัดป่าจิตตสามัคคี ตั้งอยู่ในบริเวณคุ้มที่ 4 ปัจจุบันมีพระอธิการเวียง กิตติวรรณโณ อายุ 36 ปี เป็นเจ้าอาวาส (ปัจจุบันเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอินเดีย) มีพระภิกษุ กิ่งทอง อัครธรรมโย รักษาการแทน มีพระภิกษุจำนวน 13 รูป สามเณรจำนวน 12 รูป

ประเพณีของชุมชนเมืองสามแยกปึกจะเป็นประเพณีทางพุทธศาสนา เช่น

- 1.) งานเทศกาลปีใหม่ (30 ธ.ค. – 1 ม.ค.)
- 2.) งานประเพณีสงกรานต์ ตักบาตร (12 เม.ย. – 16 เม.ย.)
- 3.) งานประเพณีทำบุญตักบาตร /เข้าพรรษา – ออกพรรษา
- 4.) งานประเพณีเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา
- 5.) งานประเพณีลอยกระทง

ข.) โรงเรียนและการศึกษา

ชุมชนสามแยกปึกมีโรงเรียนประจำชุมชน ชื่อโรงเรียนเทศบาล 5 วัดป่าจิตตสามัคคีสร้างและทำการเปิดสอนในปี พ.ศ. 2536 ตั้งอยู่ในบริเวณคุ้มที่ 4 ติดกับวัดป่าจิตตสามัคคี

โรงเรียนเทศบาล 5 วัดป่าจิตตสามัคคีได้ทำการเปิดสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 16 คน จบการศึกษาในระดับปริญญาโท 2 คน ระดับปริญญาตรี 14 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 420 คน

จำนวนนักเรียนของโรงเรียน เทศบาล 5 วัดป่าจิตตสามัคคี ซึ่งแบ่งตามระดับชั้น ได้ดังนี้

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)
อนุบาล 1	1 ห้อง	41 คน
อนุบาล 2	1 ห้อง	37 คน
ประถมปีที่ 1	2 ห้อง	42 คน
ประถมปีที่ 2	2 ห้อง	67 คน
ประถมปีที่ 3	2 ห้อง	65 คน
ประถมปีที่ 4	2 ห้อง	56 คน
ประถมปีที่ 5	2 ห้อง	59 คน
ประถมปีที่ 6	2 ห้อง	53 คน
รวม	14 ห้อง	420 คน

ตารางที่ 6 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนเทศบาล 5 วัดป่าจิตตสามัคคี

(ที่มา : โรงเรียนเทศบาล 5 วัดป่าจิตตสามัคคี นครราชสีมา)

ชุมชนเมืองสามแยกปึกได้รับการดูแลด้านสาธารณสุข จากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และสามารถเข้ารับการรักษาจากสถานอนามัยชุมชนสวนพริกไทยซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน

4.1.2.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ

ก.) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ลักษณะการประกอบอาชีพ ได้มีการเปลี่ยนแปลง หลังจากมีการสร้างถนนเลียบเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2536 เนื่องจากมีการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดอาชีพรับจ้างแทนอาชีพค้าขายเดิม และสภาพการอยู่อาศัยของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านเช่า

ข.) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

ศักยภาพที่ดีของสมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก คือสมาชิกมีการศึกษาที่ดีขึ้น ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมทั้งการศึกษาความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นข่าวสาร

ต่างๆ การฝึกอบรมอาชีพเสริม และมองเห็นความสำคัญของการศึกษา ส่งเสริมบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูง

ค.) ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

ศักยภาพที่สื่อความไม่แข็งแรงของชุมชนเมืองสามแยกปึก จากอดีตที่มีลักษณะการเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ แต่ปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การศึกษา และด้านต่างๆ เข้ามาทำให้ชุมชนมีการพัฒนาเจริญขึ้นทั้งที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภค คมนาคม ไฟฟ้า ประปา รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ซึ่งต้องมีความกระตือรือร้นแข่งขันกันในทุกๆ ด้าน ทำให้เกิดความห่างเหินกันในระบบเครือญาติ การแบ่งกลุ่มในการคบหาตามอาชีพที่ทำอยู่ และการแบ่งกลุ่มตามฐานะ

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีภาพรวมดังนี้ คือ

4.2.1) ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ตาม

4.2.1.1) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

ก.) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในชุมชนเมืองสามแยกปึก พบว่าความเข้าใจของสมาชิกในชุมชน เกี่ยวกับภาพรวมของนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหนึ่งล้านบาท คือกองทุนที่ภาครัฐ ได้จัดสรรให้กับหมู่บ้านและชุมชน ทั่วประเทศเพื่อช่วยเหลือและจัดความยากจนของประชาชน โดยให้ประชาชนนำเงินจากกองทุนมาหมุนเวียนในหมู่บ้าน ในการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มศักยภาพความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ต้องอยู่ในกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด

ข.) เงิน 1 ล้านบาท

เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้กับชุมชนทั่วประเทศเพื่อเป็นเงินกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชนให้ประชาชนได้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพและเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน ชุมชนเมืองสามแยกปึกได้รับโอนเงินจากรัฐบาลในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545

คณะกรรมการพิจารณาปล่อยกู้เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพ ทั้งหมด 40 คน จากสมาชิกทั้งหมด 108 ราย สามารถแบ่งได้เป็น

สร้างงานด้านค้าขาย	29 ราย	เป็นเงิน	570,000- บาท
สร้างงานด้านการบริการ	4 ราย	เป็นเงิน	80,000- บาท
สร้างงานด้านเกษตรกรรม	5 ราย	เป็นเงิน	100,000- บาท
งานอุตสาหกรรมครัวเรือน	1 ราย	เป็นเงิน	20,000- บาท
กู้ฉุกเฉิน	3 ราย	เป็นเงิน	10,000- บาท

จำนวนเงินที่กู้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้กู้ และการพิจารณาของคณะกรรมการ เงินกู้จะต้องชำระคืนทุก ๆ เดือนพร้อมดอกเบี้ยจนหมด ส่วนในกรณีเงินกู้ฉุกเฉินเป็นส่วนหนึ่งของเงินตั้งจะจะต้องคืนพร้อมดอกเบี้ยจนหมดภายในระยะเวลา 3 เดือน

ค.) คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ได้มีการคัดเลือกโดยการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการทั้งหมด 13 คน เพศชาย 4 คน เพศหญิง 9 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และครบ 1 ปี ต้องจับสลากออกกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการที่มีอยู่และเลือกตั้งขึ้นมาแทน จากการประชุมประชาคมของสมาชิก 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด คณะกรรมการที่ถูกเลือกขึ้นมาแทนจะดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปี ตามวาระและหมดวาระพร้อมกันเมื่อครบ 2 ปี

ง.) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีการรับชำระคืนเงินค่างนี้ เงินรายเดือนชำระคืนโดยแจ้งคณะกรรมการเพื่อนำเงินฝากเข้าบัญชีธนาคารออมสิน พร้อมชำระดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี และเงินฉุกเฉินชำระคืนโดยแจ้งคณะกรรมการเพื่อนำเงินไปฝากเข้าบัญชีธนาคารออมสิน พร้อมชำระดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน

จ.) ผู้สมัครขอู้

ผู้สมัครขอู้เงินกองทุน ฯ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนและปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุน มีการประกาศให้สมาชิกยื่นขอู้ได้อย่างอิสระ คณะกรรมการจะพิจารณาตามลำดับการยื่นขอู้ ในกรณีที่รายใดคำขอู้ไม่สมบูรณ์คณะกรรมการกองทุนจะแจ้งต่อสมาชิกเพื่อนำกลับไปแก้ไข เพื่อยื่นใหม่ตามลำดับอีกครั้งเพื่อพิจารณา

ฉ.) ทุนสะสมของกองทุน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปัก มีการเก็บค่าสมัครรายละ 30 บาทและบังคับให้สมาชิกทุกคนต้องฝากเงินตั้งจะกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปักทุกเดือนเพื่อเป็นเงินสะสมของกองทุน

ข.) นักศึกษابัณฑิตกองทุนฯ

โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะแรกสมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจว่า บัณฑิตมาช่วยงาน และตรวจสอบกองทุน ฯ เมื่อชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของ โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเรียนรู้ในชุมชนและรายงานความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกองทุน ฯ ให้กับมหาวิทยาลัยสุรนารีเพื่อนำเสนอข้อมูลต่อรัฐบาลในลำดับต่อไป สมาชิกจึงมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

4.2.1.2) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

ก.) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

สมาชิกผู้ขอกู้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้ว การขอกู้กองทุน ฯ เพื่อเป็นทุนสมทบในการประกอบอาชีพ เช่น การเสริมสภาพคล่องของกิจกรรม มีสมาชิกบางส่วนที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่สมควรจะให้กู้เงินกองทุน เนื่องจากขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกที่ดี ในการพิจารณาดังกล่าวทำให้คณะกรรมการดูมองในแง่ลบ ซึ่งการคัดเลือกและพิจารณาผู้กู้จะใช้การประชุมและขอมติในที่ประชุมเพื่อพิจารณาผู้กู้

ข.) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

เมื่อมีการจัดตั้งและบริหารกองทุนในระยะแรกรัฐบาล ได้มีการแนะนำแนวทางในการทำบัญชีกองทุนจากหลากหลายรูปแบบ ระบบบัญชีที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปักใช้แบบของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งจัดอบรมที่วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา การทำบัญชีกองทุน ฯ มีความซับซ้อนต่อการจัดทำ มีการอบรมการทำบัญชีหลายครั้งแต่เป็นการอบรมที่หลากหลายไม่เป็นจุดเดียวทำให้เกิด ความสับสน จึงเป็นเหตุทำให้การทำบัญชีใช้เวลานาน

ค.) การรับชำระหนี้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ได้กำหนดให้ผู้ชำระเงินกู้รายเดือนใน วันที่ 1- 7 ของทุกเดือน สมาชิกผู้กู้เงินของกองทุนชำระเงินตรงตามระยะเวลาที่กำหนด

ง.) บทบาทของนักศึกษาบัณฑิตกองทุน

นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีบทบาทช่วยเหลือกองทุนฯ ในด้าน อธิบาย ชี้แจง ทำความเข้าใจให้กับสมาชิกกองทุนที่ยังไม่เข้าใจหรือมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเรื่องเกี่ยวกับกองทุน และรายงานความเคลื่อนไหวของกองทุนในทุกๆ ด้าน แก่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และให้ความช่วยเหลือกับกองทุนหรือชุมชนตามโอกาสอันควร

4.2.1.3) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

ในการประเมินผลผลิตของหน่วย A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ก.) ผลโดยตรง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีความพร้อมในเรื่องการประชุมประชาคม สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาบริหารจัดการกองทุน สุจริต ยุติธรรมและทำงานด้วยความตั้งใจ มีการประชุมพิจารณาเงินกู้เพื่อขอมติในที่ประชุมทุกครั้ง สมาชิกฝากเงินออมตั้งจะเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งช่วยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนและสร้างฐานทางเศรษฐกิจต่อชุมชน

ข.) ผลกระทบโดยตรง กองทุนชุมชนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 108 คน สมาชิกขอกู้กองทุนจำนวน 40 ราย และเงินกู้ฉุกเฉิน(เงินตั้งจะ) จำนวน 3 ราย ยอดเงินกู้รวมทั้งสิ้น จำนวน 73,000 บาท มีเงินกองทุนและเงินออมตั้งจะรวมทั้งสิ้น จำนวน 371,012.07 บาท (สิ้นสุด ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2545)

การขยายกิจการของผู้กู้ไม่สามารถทำได้เช่นเดิมที่ เนื่องจากจำนวนเงินมีจำนวนน้อย ไม่พอเพียง จึงเป็นเพียงเงินทุนหมุนเวียนในกิจการหรือช่วยลดรายจ่าย

ค.) ผลกระทบโดยอ้อม กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีศักยภาพและความเข้มแข็งในระดับใดผู้ประเมินยังไม่สามารถที่จะวัดและประเมินได้ เนื่องจากรอบของการชำระคืนเงินกู้ มีการชำระเงินเป็นรอบแรก แต่สมาชิกของกองทุนมีศักยภาพในการคืนเงินเต็ม 100 % ไม่มีการเลื่อนกำหนดการคืน

ชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน โดยการแลกเปลี่ยนกันในระดับกลุ่ม 39 ชุมชน ทุก ๆ วันศุกร์แรกของเดือน เพื่อติดตาม

ประเมินสภาพกองทุนและการติดตามข่าวสารต่างๆ ณ กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนคร นครราชสีมา และกองทุนได้รับคำชมเชยจาก เทศบาลนครนครราชสีมา ในด้านการบริหารจัดการกองทุน

4.2.2) ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

4.2.2.1) ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ก.) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

สมาชิกผู้ดูแลรายเป็นการไปเพื่อปรับปรุงและขยายกิจการที่ทำอยู่ หรือเคยทำมาแล้ว เนื่องจากกรรมการจะใช้เกณฑ์ในด้านความรู้และความสามารถเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้กับแต่ละ โครงการ

ข.) ทรัพย์สินของผู้ดูแลราย

สมาชิกผู้ดูแลรายจะใช้ระบบการใช้นุคคลในการค้าประกันแทนการใช้ทรัพย์สินในการค้าประกัน และทรัพย์สินของผู้ดูแลราย คณะกรรมการจะใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้กับแต่ละ โครงการ

ค.) หนี้สินของผู้ดูแลราย

สมาชิกกองทุนที่ขอกู้ส่วนหนึ่งเป็นลูกหนี้จากนายทุนนอกระบบ และธนาคารเพื่อประชาชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ไม่ผ่านการพิจารณาอนุมัติเงินกู้

ง.) อาชีพหลักและรายได้ของครอบครัว

สมาชิกผู้ดูแลรายเงินกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ ได้แก่ อาชีพค้าขาย เกษตรกรรม ปลุกเห็ด เลี้ยงสุกร เติบโตสัตว์-คัดผม และซักรีด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพหลักของผู้ดูแลรายและรายได้ของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันขึ้นกับตัวแปรต่างๆของแต่ละอาชีพ ได้แก่ กลุ่มลูกค้า ที่ตั้งและขนาดของกิจการ

4.2.2.2) ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

ก.) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน

สมาชิกกองทุนสามารถกู้ได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท และกู้ฉุกเฉินไม่เกิน 5,000 บาท เป็นวงเงินที่น้อย ทำให้เพียงเสริมสภาพคล่องเพียงเล็กน้อย หรือลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทำให้ไม่สามารถสร้างงานที่ยั่งยืน

ข.) เงินกู้ยืมนอกระบบ

สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเงินทุนนอกระบบ และส่วนหนึ่งเป็นหนี้สินของธนาคารเพื่อประชาชน ทำให้ต้องส่งคืนเงินกู้หลายด้าน

ค.) สถานที่

สมาชิกผู้กู้ จะนำเงินไปลงทุน สร้างงานอาชีพในพื้นที่ชุมชน และสภาพชุมชน เป็นชุมชนเมือง การคมนาคมสะดวก มีตลาดอยู่ในชุมชนก่อให้เกิดกลุ่มลูกค้าและการพัฒนาอาชีพดีมีประสิทธิภาพ

ง.) เทคนิควิธีการ

เทคนิคและวิธีการทำกิจกรรมของผู้กู้ ผู้กู้จะทำตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลแต่ละอาชีพ ไม่มีการใช้เทคนิควิธีใหม่เพิ่มเติม เนื่องจาก วิธีการเดิมดีมีประสิทธิภาพ และ ไม่มีผู้ให้คำแนะนำหรือความรู้เพิ่มเติมในการทำกิจกรรม

4.2.2.3) ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

ก.) การทำกิจการอย่างถูกวิธี

สมาชิกผู้กู้แต่ละรายทำตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอู้ และ ไม่พบปัญหาในการทำกิจการ เนื่องจากผู้กู้มีประสบการณ์และความรู้ในการทำกิจการอยู่แล้ว มีเพียง 3 รายที่ ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โครงการ

ข.) การทำบัญชีรายวันและรายเดือน

สมาชิกผู้กู้เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นในการจัดทำบัญชี เนื่องจากสมาชิกมีความเข้าใจและความจำต่อการลงทุนอยู่แล้ว

4.2.2.4) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

ก.) ผลกระทบทางตรง

ผลจากการกู้ยืมเงินกองทุน สมาชิกผู้ขอกู้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการนำเงินกู้ไปลงทุนไปประกอบอาชีพด้วยตนเอง รู้จักการบริหารจัดการระบบการเงิน มีการพึ่งพาตนเอง รู้จักการออม และชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยตามกำหนดเวลา เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกที่ยังไม่ได้ขอกู้เงินกองทุน

รายได้เป็นเงิน กลุ่มผู้กู้อาชีพ ค้าขาย ช่างตัดผม รับซักรีดเสื้อผ้า จะนำเงินกู้จากกองทุนซื้อสินค้ามาจำหน่ายเพิ่มเติม ซึ่งรายรับที่ได้จะเป็นรายรับแน่นอน ทราบค่า

แรงงาน คำนวน กำไร และกลุ่มผู้กู้อีกส่วนหนึ่งนำเงินไปเสริมสภาพคล่อง และปรับปรุงสภาพของร้านค้า ทำให้ไม่ก่อให้เกิดรายรับที่เพิ่มขึ้นจากรายรับเดิม

กลุ่มผู้กู้อาชีพเกษตรกรปลูกพืช เลี้ยงสัตว์(ปลูกเห็ด/เลี้ยงสุกร) จำเป็นต้องใช้ระยะเวลา ในการเจริญเติบโต การดูแลรักษาที่แตกต่างกัน ซึ่งที่เป็นตัวแปรในการกำหนดคุณภาพผลผลิต และราคาผลผลิตก็ต้องขึ้นอยู่กับตลาดช่วงเวลานั้นๆ

ผู้กู้นำเงินไปลงทุนขยายกิจการ แต่ไม่สามารถคาดหวังการขยายกิจการจากเงินกู้ที่ได้มา เนื่องจากการขยายกิจการจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากและมีระยะเวลาเป็นส่วนประกอบ แต่เงินที่กู้จากกองทุนจะช่วยในการเสริมสภาพคล่องของกิจการมากกว่า

ข.) ผลกระทบโดยอ้อม

พบว่า ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเองมาก่อนการกู้เงินจากทางกองทุนและเงินที่กู้ได้ ก็เป็นเพียงการลดรายจ่ายหรือช่วยเสริมสภาพคล่อง และหมุนเวียนในระยะเวลาสั้นๆ ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน เช่น กลุ่มอาชีพค้าขาย และกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากผู้กู้มีกลุ่มลูกค้าและตลาดรองรับที่ชัดเจน และไม่ต้องรับผลกระทบจากธรรมชาติ และราคาผลผลิตที่ไม่ตกต่ำ

การกลับคืนถิ่นฐานของประชากรในชุมชน ยังมีความเป็นไปได้ไม่น้อย เพราะปัญหาจากยอกเงินการกู้ และระยะเวลาการส่งคืน ทำให้ไม่สามารถที่จะสร้างงานหรืออาชีพได้มากนัก

4.2.3) ผลการทดลองวิธีการใหม่

ผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชนเมืองสามแยกปึก จำนวน 40 ราย ไม่มีการใช้วิธีการที่แปลกใหม่ในการประกอบอาชีพสาเหตุเนื่องจาก

- 1.) วิธีการในการประกอบอาชีพเดิมดีและมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว
- 2.) ไม่มีผู้ให้ความรู้หรือนำวิธีการใหม่
- 3.) กลุ่มผู้กู้ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มค้าขายไม่มีเวลาเพียงพอในการอบรมทักษะและความรู้ใหม่เพิ่มเติม

ผู้กู้จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุยและนำความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้กับอาชีพเดิม ซึ่งยังไม่ถือว่าเป็นวิธีการใหม่ เช่น การปรับเปลี่ยนเวลาในการขาย การเปลี่ยนขายสินค้าชนิดใหม่แทน การปรับปรุงร้านให้ทันสมัย

4.2.4) ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในชุมชนสามแยกปึก สรุปได้ดังนี้

ก.) อาชีพค้าขายมี ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนเดิม เงินกู้เพื่อช่วยพัฒนาและเสริมสภาพคล่อง สถานะมีการจัดปรับปรุงร้านให้มีความทันสมัย น่าสนใจ มีสินค้าหลากหลาย มีวิธีการบริหารงานและการทำงาน เช่นการเปิดร้านที่เร็วขึ้น

ข.) อาชีพเกษตรปลูกพืช (ปลูกเห็ด/เลี้ยงสุกร) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนเดิมจากการทำอาชีพ เงินกู้เพื่อช่วยลดการกู้เงินนอกระบบ สถานที่ที่เป็นสถานที่เดิมซึ่งเป็นของตนเอง ผู้กู้มีการศึกษาข้อมูลทางการตลาดว่าสินค้าเกษตรตัวใดเป็นที่ต้องการ พืชที่ปลูก มีการหาตลาดเพิ่ม มีการทำบัญชีขั้นพื้นฐาน และการวิเคราะห์ว่าการลงทุนชนิดใดที่มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

4.2.5) ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากการประเมินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก พบผลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ

- 1.) สมาชิกในบางส่วนมีความไม่พอใจ เนื่องจาก กองทุนมีเงินทุนไม่เพียงพอต่อผู้ที่ประสงค์ขอกู้
- 2.) มีการสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น แต่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายยังมีจำนวนที่เท่าเดิมก่อให้เกิดการสร้างหนี้สิน มากกว่าเป็นการสร้างอาชีพใหม่
- 3.) ผู้กู้บางรายมีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเสริม แต่ขาดทักษะและความรู้ความสามารถในอาชีพนั้น ๆ ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

4.3 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.3.1) การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก

4.3.1.1) การเกิดกองทุน

พบว่า รัฐบาลได้มองเห็นความยากจนของประชาชน คือการไม่มีทุนและการขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน จึงได้กำหนดนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการเงินของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกได้

จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2544 และได้รับเงินโอนจัดสรรจากรัฐบาลกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545

4.3.1.2) ระบบบริหารกองทุน

พบว่าชุมชนเมืองสามแยกปึกมีจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วมีการประชุมประชาคมสมาชิกเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการเข้ามาบริหารเงินกองทุนฯ เปิดรับสมัครสมาชิก คณะกรรมการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการบริหารจัดการกองทุนและขอมติในที่ประชุมจากสมาชิกในการออกระเบียบกองทุน คณะกรรมการปฏิบัติงานร่วมกันดำเนินการตามกฎระเบียบกองทุน สมาชิกมีการออมเงินสัจจะ หลังจากได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลจำนวน 1 ล้านบาท คณะกรรมการได้เปิดรับสมัครสมาชิกผู้ขอกู้ พิจารณาเงินกู้ ปล่อยเงินกู้ จัดทำบัญชีควบคุมเงินกองทุนและเงินออมสัจจะ ตรวจสอบโครงการที่สมาชิกขอู้เงินไปประกอบอาชีพถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วนำผลที่ได้รายงานต่อองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครนครราชสีมา

4.3.1.3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ร่วมกันบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม คณะกรรมการตั้งใจทำงานทุกฝ่าย กองทุนฯ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นการพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สมาชิกผู้ขอู้เงินกองทุน ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตรวจสอบการใช้เงิน เมื่อครบกำหนดสัญญาที่ต้องชำระคืนสมาชิกผู้กู้ ได้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตรงตามระยะเวลา

4.3.1.4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีเงินหมุนเวียนในชุมชนเพื่อให้สมาชิกนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ สมาชิกในชุมชนรู้จักการรวมกลุ่มองค์กรต่างๆ สมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพตามประสงค์และความถนัด หรือเสริมสภาพคล่องเพิ่มทุนที่มีอยู่ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

4.3.1.5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

พบว่าสมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชุมชน

4.3.2) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในชุมชนเมืองสามแยกปึกและตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึกรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ช่วยเหลืองานส่วนรวม มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คนในชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งนำพาไปสู่ความผาสุกของชุมชน สมาชิกรู้จักหน้าที่ของตนเองในการดำเนินกิจการในการประกอบอาชีพ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการในเรื่องต่างๆ ตามที่ระเบียบของกองทุนกำหนดไว้ ชำระเงินกองทุนที่กู้คืนตามระยะเวลาที่กำหนด

4.3.3) ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ก.) ปัจจัยด้านบวก

สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึกส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดมาก่อน ทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว ทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้ นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เสนอแนวทางการแก้ไขเพื่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงเป็นการดำเนินกิจการธุรกิจชุมชน โดยการพึ่งพาตนเอง เพื่อนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม

ข.) ปัจจัยด้านลบ

สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึก บางรายเป็นลูกหนี้ของธนาคารออมสิน และเงินกู้ยืมในระบบ เนื่องจากการกู้มาใช้จ่ายและเสริมสภาพคล่องในการประกอบอาชีพ เมื่อได้เงินจากกองทุนไปเพื่อประกอบอาชีพหรือเสริมสภาพคล่องในการประกอบอาชีพ แต่ต้องนำเงินกู้ส่วนหนึ่งชำระหนี้ดังกล่าว ทำให้เงินในการลงทุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ทำให้ไม่สามารถสร้างอาชีพที่ยั่งยืน

4.3.4) การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกในชุมชน พบว่า ก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กร ได้แก่ กลุ่มอาชีพทำดอกไม้จันทน์และของชำร่วย เมื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก มีการรับฝากเงินสัจจะ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในแต่ละกลุ่มอาชีพ ก่อให้เกิดให้เครือข่ายองค์กรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแรงในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในชุมชนในระดับที่สูงขึ้นไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 ผู้ประเมินอภิปรายผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกใน 5 ด้านคือ 1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน ฯ 2) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ 4) การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ และ 5) ผลกระทบของโครงการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

5.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการดำเนินงานของกองทุน บรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลตั้งไว้นั้นคือ ประชาชนในชุมชนเมืองสามแยกปึก ได้กู้ยืมเงิน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

5.1.1) ในด้านการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ร่วมกันบริหารจัดการเงินกองทุน ฯ ด้วยความยุติธรรม โปร่งใส คณะกรรมการทุกฝ่ายตั้งใจปฏิบัติงานกองทุนเปิด โอกาสให้สมาชิกในชุมชนชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกันอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการตรวจสอบการใช้เงินกู้และชำระคืนเงินกู้ตรงตามระยะเวลาเพื่อนำเงินไปหมุนเวียนให้กับสมาชิกผู้กู้รายอื่นต่อไป แต่สมาชิกในชุมชนยังไม่พึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอก และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

5.1.2) ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองสามแยกปึกดีขึ้น มีเงินหมุนเวียนในชุมชน เนื่องจากสมาชิกมีเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้สมาชิกมีการเก็บออมเพิ่มขึ้น

5.1.3) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น

พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี และการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเองมากขึ้น

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึกมี ดังนี้ คือ

5.2.1) ปัจจัยด้านบวก

พบว่าสมาชิกในชุมชนสามแยกปึกส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพตามที่ตนเองถนัดมาก่อน และนำประสบการณ์ที่เคยได้รับมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ สมาชิกมีสนใจข่าวสาร และไม่หาความรู้ อยู่เสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

5.2.2) ปัจจัยด้านลบ

พบว่าสมาชิกในชุมชนสามแยกปึกบางส่วนเป็นลูกหนี้ของเงินกู้ในระบบ และ โครงการธนาคารเพื่อประชาชน เนื่องจากขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ

5.3) การสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้

ในด้านการสร้างเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเมืองสามแยกปึกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงกันภายในชุมชนและภายนอกชุมชนได้ดี

5.4) ผลกระทบในด้านลบ

นอกจากผลดีที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองสามแยกปึกดังที่ผู้ประเมินได้บรรยายมาทั้ง 5 ข้อแล้ว การตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ยังก่อให้เกิดผลในด้านลบที่น่าจะได้รับความสนใจจากรัฐบาล นั่นคือผลการประเมินที่ชี้ว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อาจนำไปสู่ความแตกแยกในกลุ่มสมาชิกกองทุน เนื่องจาก

- 1) กองทุนมีเงินทุนให้กุน้อยกว่าผู้ที่ประสงค์กู้
- 2) กองทุนก่อให้เกิดการละทิ้งหรือปรับเปลี่ยนอาชีพบ่อยครั้ง ซึ่งทำให้สมาชิกมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

5.5) ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนดังนี้ คือ

5.5.1) ในด้านระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ยืมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ

เนื่องจากสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนใช้ระยะเวลาในการทำกิจการแต่ละประเภทไม่เท่ากัน สมาชิกบางรายต้องนำเงินกู้มาชำระคืนกองทุน ทั้งที่ยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินทูลุนนั้นอยู่ แนวทางการแก้ไขปัญหานี้คือ การชำระคืนเงินกู้แต่ละโครงการควรพิจารณาตามระยะเวลาจริง และรัฐบาลควรขยายระยะเวลาในการเรียกเก็บเงินกู้คืนจาก 1 ปี เป็น 1ปี 6เดือน

5.5.2) การบริหารจัดการกองทุน

ผลการประเมินชี้ว่าคณะกรรมการกองทุนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดทำบัญชี เนื่องจากว่าระบบบัญชีมีความซับซ้อน แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ รัฐบาลควรจัดให้มีการจัดอบรมการจัดทำบัญชีให้แก่เจ้าหน้าที่กองทุน และในกรณีที่เป็นระบบบัญชีขั้นสูง รัฐบาลควรจัดจ้างชำนาญการมาจัดทำเพื่อความสะดวกต่อการตรวจสอบ

5.5.3) เกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการเกี่ยวกับเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ

ผลการประเมินชี้ว่าจำนวนเงินที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปึก ปล่อยกู้ให้กับสมาชิกรายละ 20,000 บาท ไม่เพียงพอต่อการลงทุนสร้างและพัฒนาอาชีพ ควรมีการพิจารณาให้กู้ยืมได้มากขึ้นและมีการเรียกทรัพย์สินค้ำประกันสำหรับเงินกู้ที่มีจำนวนมากกว่า 20,000 บาท

5.5.4) การจัดทำระบบเอกสาร

ผลการประเมินพบว่า คณะกรรมการกองทุนยังขาดความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรจัดการอบรมในด้านดังกล่าว ให้แก่คณะกรรมการกองทุน

บรรณานุกรม

- 2545 : กองทุนหมู่บ้านต้องเป็นมากกว่ากองเงิน มติชนสุดสัปดาห์ 17-19 มิถุนายน 2545 หน้า 2
- 2545 : เงินไม่สำคัญเท่ากับทุนทางสังคม ประชาชาติธุรกิจ 8 มิถุนายน สมทรง อัสวกุล 2537 : ความรู้พื้นฐานการวิจัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา : สมศักดิ์การพิมพ์.
- 2544 : คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- อุดม จรรย์พันธุ์ และคณะ 2545 : ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทองการพิมพ์.
- เจียว บุรีภักดิ์ และคณะ 2545 : ชุดวิชาการวิจัยชุมชน สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- เจียว บุรีภักดิ์ และคณะ 2545 : ชุดวิชาสารนิพนธ์ สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ศ.ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2544 : รวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2544 : ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- 2544 : ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามแยกปัก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
- 2545 : ปรับเป้าจีดีพีการบริโภค การกลับมาของวงจรอุบาทว์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 29 มิถุนายน 2545 หน้า 8

นายไพฑูรย์ สุนทร 2545 : ไทย พ.ศ.นี้ รสนิยมยังเลิศวิไล หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 20 พฤษภาคม 2545
หน้า 5

----- ประทีป บุญมาเจริญ 2544-2545 : บทสัมภาษณ์ประธานกองทุน ชุมชนเมือง
สามแยกปึก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

----- ประทีป บุญมาเจริญ 2544-2545 : บทสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ชุมชนเมืองสามแยกปึก
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

----- สมพิศ โล่ห์สุวรรณ 2544-2545 : บทสัมภาษณ์พัฒนากร กองสวัสดิการสังคม เทศ
บาลนครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา : <http://www.rin.ac.th>

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม : <http://www.dip.go.th>

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย : <http://www.cdd.moi.go.th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย : <http://www.bot.or.th>

ธนาคารกสิกรไทยไทย : <http://www.tfb.or.th>

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี